STRIPSCHRIFT

TIJDSCHRIFT VOOR STRIPLEZERS

f2.25

In dit nummer o.a. een compleet verhaal van

KRAAIENHOVE-HET EERSTE VERHAAL

STRIPSCHRIFT
WORDT DOOR DUIZENDEN STRIPLIEFHEBBERS GELEZEN

ADVERTEREN
VOOR STRIPLEKTUUR IN STRIPSCHRIFT IS DAN OOK GOUD WAARD

DAT GOUD
KOST BIJ STRIPSCHRIFT MAAR HEEL WEINIG

	1x	3x
1/1 pag.	f 250,-	f 225,-
1/2 pag.	f 150,-	f 125,-

INLICHTINGEN
ADMINSTRATIE STRIPSCHRIFT
DE BRUYN KOPSSTRAAT 10 RIJSWIJK zh (070) 908780

stripschrift

Tijdschrift voor striplezers
Nummer 11

Uitgegeven door
N.V. Drukkerij Levisson voor

het stripschap

Nederlands centrum voor belangstellenden in strips, goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 30 september 1968.
Doel: de waardering bevorderen voor strips in het algemeen en Nederlandse strips in het bijzonder.

Adres van redactie en administratie:
De Bruyn Kopsstraat 10, Rijswijk, telefoon (070) 90 87 80

Redactieraad voor dit nummer:
P. Hans Frankfurther
T. Koninckx
H. R. Mondria
R. Richard

Eindredactie:
Nettie Hagens

Verantwoordelijk redacteur:
Frits de Winter

Vormgeving:
Nico Buis

Omslagontwerp:
Theo v. d. Boogaard

Prijs *f* 2,25
Verschijnt twaalf maal per jaar

Inhoud van dit nummer:

Redding in zicht 3
Dag Rob 4
De strip als politiek instrument 5
POGO 6/7
Piet de Smeerpoets 8/9
Avonturen van Snuf Snuffel 9
Kraaienhove of de overwinning op de wetenschap 10 t/m 13
Titellijst Kraaienhove 13
Bruintje Beer aan de top 13
De wereld van Oerm 14
Strippolemiekje 15
Eric opnieuw uitgegeven
Berck en Jasse exposeren in de CAGA 16
MV
Chinese strips voor de liefhebbers
Fincastle alias Edward Kennedy?
Leo Vroman en de strip 17
Daffy Duck
Vampier en Barbarella: Vampirella 18
Mededelingen van het Stripschap
Summary 19

REDDING IN ZICHT

Nu Stripschrift van een regelmatige verschijning als maandblad is verzekerd, kan Het Stripschap zich vollediger wijden aan een taak waarvan de betekenis die van Stripschrift in sommiger ogen zelfs overtreft: het vergaren en verwerken van gegevens betreffende de gedrukte beeldlectuur in het Nederlandse taalgebied. Graag maken wij van de gelegenheid gebruik om daar op deze plaats iets over mee te delen.
Een voorlopige terreinverkenning heeft opgeleverd dat het onderzoek drie perioden zal omvatten:
1. vanaf de vijftiende eeuw tot omstreeks 1900;
2. van 1900 tot aan de Tweede Wereldoorlog;
3. van 1940 tot heden.

Laatstgenoemde periode zal met voorrang worden behandeld omdat hierbij nog gebruik kan worden gemaakt van vraaggesprekken met rechtstreeks betrokken personen zoals tekenaars, schrijvers en uitgevers: hun getuigenissen zullen ongetwijfeld de waardevolste bijdragen aan het onderzoek opleveren. In Nederland en Vlaanderen tezamen bevinden zich naar schatting ongeveer 500 à 600 personen die de laatste tientallen jaren bij het vervaardigen en verspreiden van strips zijn betrokken.
De vraaggesprekken maken deel uit van een plan dat in grote trekken gereed ligt voor nadere uitwerking. Om het niveau te kunnen waarborgen waar het onderzoek aan moet voldoen, zal een afzonderlijke stichting Wetenschappelijk Onderzoek Beeldlectuur worden opgericht.
Deze stichting zal de beschikking krijgen over een documentatiecentrum, waar allerlei kaartsystemen toegang zullen geven tot het opgetaste materiaal, waaronder de talrijke krantenknipsels, alsook een bescheiden collectie van de voor het onderzoek nodige vakliteratuur. De ruimte zal voor iedereen toegankelijk zijn.
Zoals men weet zijn de meeste stripverhalen nooit in boekvorm verschenen. Wanneer men nu bedenkt dat sommige uitsluitend door nieuwsbladen zijn opgenomen die hun archiefexemplaren wegens ruimtegebrek reeds na enkele jaren plegen te vernietigen, terwijl ook de oorspronkelijke tekeningen niet meer zijn te vinden, behoeft het nauwelijks betoog dat een eenvoudig, draagbaar kopieerapparaat waarmee uit krantenleggers kan worden gefotografeerd, bóvenaan de verlanglijst staat. Hierdoor zou het materiaal zowel met behulp van leesapparatuur kunnen worden bestudeerd, als ten behoeve van herdrukken op ware grootte kunnen worden gereproduceerd.
Het zou te ver voeren om ons hier al te zeer te verdiepen in de vraag aan welke maatstaven beeldlectuur zal hebben te voldoen om binnen het onderzoek te vallen. Voorshands gaan de gedachten uit naar een definitie waarin een steeds terugkerende hoofdfiguur centraal staat. Men zou dan van een complex kunnen spreken. Nu al zijn ons in Vlaanderen en Nederland 200 van die complexen bekend.
Thans reeds wordt iedere lezer van Stripschrift opgewekt om al datgene wat hij voor het onderzoek van belang acht te noteren resp. te conserveren. Een groot deel van het werk zal immers uit puur enthousiasme worden verricht en zonder enige andere compensatie dan de voldoening, tot het behoud van een stuk stripgeschiedenis te hebben bijgedragen. Nochtans blijven er onvermijdelijk kosten. Subsidiënten, zonder wie een project als hierboven aangeduid onmogelijk kan worden verwezenlijkt, plegen het op prijs te stellen wanneer de resultaten van het mede door hen mogelijk gemaakte onderzoek voor ruime kring toegankelijk worden.
Welaan: bij Scheltema & Holkema's Uitgeversmaatschappij in Amsterdam en De Standaard Wetenschappelijke Uitgeverij in Antwerpen zal, met medewerking van „Het Stripschap", een standaardwerk verschijnen, bevattende de geschiedenis van het gedrukte beeldverhaal in het Nederlandse taalgebied. Vóór dat kan worden samengesteld zal het documentatiecentrum een heel eind op streek moeten zijn.

DAG ROB

Ledig fust ware mijn leven, indien deze wijdverspreide courant niet de avonturen van kapitein Rob bevatte. Want wát de dag mij ook aan deceptie of nederlaag heeft toegebracht — de avond ligt als een feest te wachten. Ik rep mij huiswaarts in de eindeloze stoet der gedweeë salarisgangers, ik drijf het lemmet van mijn sleutel diep in de vinding van de heer Lips, ik breek in een wolk van spruitjesgeuren op de knieën bij de brievenbus en ik sla Rob open met de verlichte zucht van een gewoontedrinker die de eerste dosis eindelijk voelt binnenstromen. Ja, dáár is Kees. Hij heeft de waarschuwing van Pitau dus in de wind geslagen. O, die parels . . . hij gaat ze verliezen . . . ik wéét het, zoals men ook aan het begin van de Hamlet reeds bevroedt dat die pipse prins niet oud zal worden.

Nu zijn dit allemaal reacties van een volwassene, maar het jonge volkje beleeft de ferme kapitein heel anders — dat heb ik sinds kort begrepen. Mijn zoontje was, toen Rob 1539 afleveringen geleden voor het eerst op pagina twee het ruime sop koos, nog veel te pril om mee te varen, maar gelukkig denkt de leiding van deze dagbladonderneming letterlijk aan alles. Heel het turbulente leven van onze eigen zeebonk is immers terug te vinden in een stapel bontgekleurde boekjes, een soort Keesings historisch archief voor romantische dwergjes, waarvan mijn kind zich, bij het groeien der jaren, het bezit heeft verzekerd.

Des avonds wil hij tegenwoordig uit deze aardige brochures worden voorgelezen zodat ik, na zélf in de krant het laatste graantje te hebben gepikt, vervolgens met hem terugkeer naar vroegere avonturen, een sentimental journey die Peer de Schuimer doet herrijzen of herinneringen wakker roept aan de vreselijke spanning die het koninkrijk — voorzover geabonneerd — in haar greep hield toen Cigaret Larry zijn voos spel trachtte te spelen in de 24.000-mijlen-race van John Brookfeller.

Terwijl ik hem dit alles voorlees gaat er een nieuwe wereld open. Ik hoor mijzelf, op 's schrijvers last, gewagen van topzeilschoeners, yalws en kitsen en ik denk, terwijl ik zijn luisterend profiel van terzijde bekijk: „Zou hij dat nu allemaal snáppen?" Niet dat i k weet wat de zuivere betekenis is van het begrip „vallen vieren", maar dat heeft me nooit gehinderd, daar ik al dertig jaar héénlees over alles wat ik niet weet. Zo'n kind wil de dingen echter begrijpen — en wat zég ik straks, als hij het fijne verlangt te vernemen over de passaatwinden?

Maar neen — hij zwijgt en absorbeert, hoort uit mijn mond hoe stuurman Bill door zijn infecte patroon wordt vernederd en laat zich, als we eindelijk zijn aangeland op het vooraf vastgestelde eindpunt van mijn leesbeurt, gewillig naar bed brengen.

„Vond je het mooi?" vraag ik, aan het hoofd op het kussen.

„Leuk", verbetert hij. En dan, om te laten merken, dat hij de mop bést gesnapt heeft, voegt hij er met een wat gechoqueerd lachje aan toe: „Die stuurman heette bil."

KRONKEL

Met toestemming van de auteur reproduceren wij hier de enige Kronkel die Simon Carmiggelt in Het Parool aan De avonturen van Kapitein Rob heeft gewijd. Wat ligt meer voor de hand dan deze Kronkel te illustreren met de enige aflevering van Kapitein Rob waar o.m. Simon Carmiggelt in optreedt?! Evert Werkman die de ideeën van Pieter Kuhn al die jaren zo treffend onder woorden heeft gebracht, was zo vriendelijk ons geheugen ook ten aanzien van de overige geportretteerde figuren een beetje op te frissen.

Op het eerste plaatje ziet men v.l.n.r. portier Eijlers (nog steeds als zodanig actief!), Kapitein Rob en portier Almer. Links onder herkent een ieder Ross en rechts onder Wang Hang.

Op het tweede plaatje staan directeur Van Norden, boekhouder Kalt en mejuffrouw Tini Kemper die toen nog niet met de heer Van Soest was getrouwd. Als oud-koerierster van Het Parool uit de oorlogsjaren werd zij later secretaresse van de heer Van Norden.

Het derde plaatje begint met Kapitein Rob. Dan komen achtereenvolgens mr. Van Heuven Goedhart (destijds hoofdredacteur en later Hoge Comissaris voor de Vluchtelingen in Genève), redactiechef Johan Winkler, andermaal directeur Van Norden, dan SIMON CARMIGGELT, mejuffrouw Ineke van het hoofdredactiesecretariaat, Dagboekanier Henri Knap(still going strong!), een in vergetelheid weggezonken assistente op de fotoredactie en tenslotte mejuffrouw Jeanne Roos die destijds als chef van de fotoredactie nog niets te maken had met mode en zo, maar met strips zoveel te meer. Ze was toen ook nog niet met de filmer Theo van Haren Noman getrouwd. Evert Werkman besluit zijn geheugensteuntje met de wens „dat Het Stripschap groeie en bloeie!"

MET de lift gaan ze naar de tweede étage en Rob stapt direct naar de portier. „We moeten onmiddellijk de hoofdredacteur spreken", zegt hij. „Ja, en de directeur ook", zegt majoor Ross. „Maar dat gaat zo maar niet, heren", zegt de portier, „wie bent u eigenlijk?" „Wie we zijn?" vraagt Rob verontwaardigd, „maar goeie man, dat zie je toch wel? Ik ben kapitein Rob en dat zijn m'n vrienden." Dát verandert de zaak. Ondertussen zijn overal deuren opengegaan, want iedereen wil weten, wat dat lawaai betekent. Ook de directeur komt eens kijken. Rob legt hem snel de situatie uit. „Wát?" roept de directeur uit. „Het Parool zonder de avonturen van Rob? Dat is onmogelijk!" En direct belegt hij een vergadering met de hoofdredacteur, Dagboekanier, Kronkel en enkele andere leden van de redactie. „Foei!" roept Dagboekanier, wanneer hij hoort, wat er in Hilversum is gebeurd. „Misselijk!" zegt Kronkel. „Maar Rob", zegt ten slotte de hoofdredacteur, „wij hebben hier een prachtige karwei voor jou en je vrienden. Wil je ons helpen met het mysterie van het Zevengesternte?"

DE STRIP ALS POLITIEK INSTRUMENT

Deze Chinese strip uit 1953 toont hoe de in die tijd moderne opvattingen betreffende de scholing van leerlingen in fabrieken de overhand krijgen op de verouderde ideeën.

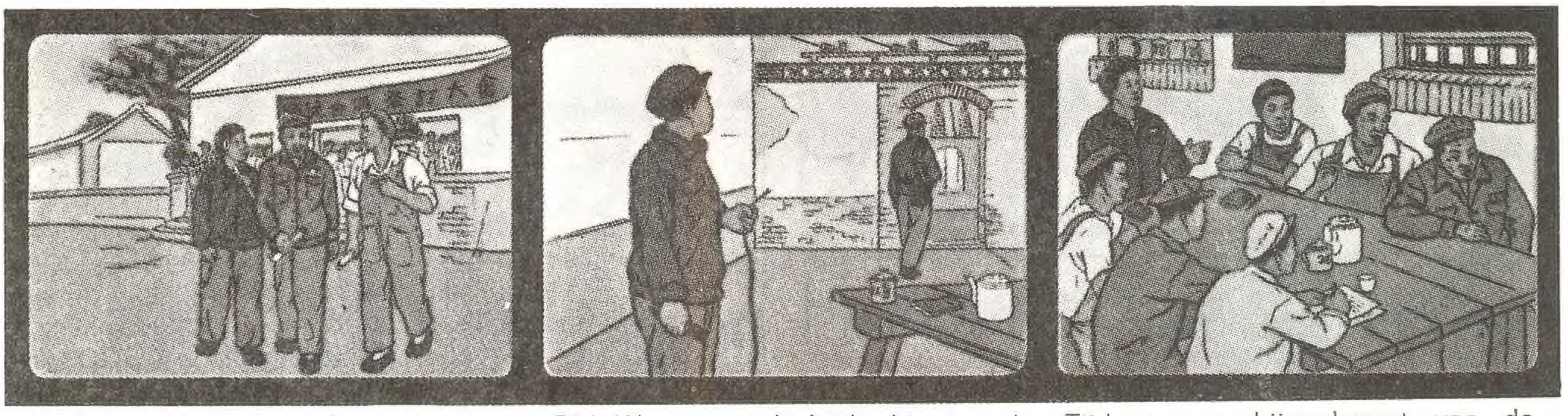

Bij het tekenen van de contracten in een grote fabriek krijgt Old Wang, een oudere arbeider, Little Liu als leerlinge toegewezen. Een andere arbeider, Tien, staat garant voor haar.

Old Wang vertelt Little Liu totaal niets. Hij gebruikt haar alleen als een ongeschoolde hulp. „Als ze tijdens haar opleiding de apparatuur beschadigt", denkt hij, „ben ik daarvoor verantwoordelijk. En als ze het vak goed leert, zal ze proberen mijn baantje over te nemen."

Tijdens een bijeenkomst van de vakbond oefent Little Liu kritiek uit op Old Wang. Tien vraagt Wang waarom hij haar niet op de juiste manier opleidt, maar Wang wil niet toegeven dat hij iets verkeerd gedaan heeft.

Het contract wordt verbroken door Little Liu, die een nieuwe overeenkomst aangaat met Tien. Het spijt Old Wang niet; hij is zelfs opgelucht dat hij nu van zijn 'moeilijkheden' af is.

Tien is heel geduldig met Little Liu. Hij laat haar eerst zien hoe de machine bediend moet worden, dan legt hij uit waarom. Daarna geeft hij blijk van zijn vertrouwen in haar door haar zelf aan de machine te laten staan.

Niet lang daarna ziet Old Wang met verbazing hoe Little Liu zich zonder toezicht van een belangrijke taak kwijt; hij kijkt toe en merkt dat ze haar werk goed doet.

Tijdens een bijeenkomst in de fabriek wordt door een spreker de opmerking gemaakt: „Het is van belang voor de opbouw van de natie om de contracten tussen patroon en leerling op de juiste wijze na te komen." Old Wang beseft plotseling dat hij niet alleen tegenover Little Liu, maar ook tegenover zijn land unfair heeft gehandeld.

Die avond, wanneer Old Wang in zijn nieuwe huis zijn kinderen gadeslaat bij hun spel, herinnert hij zich de moeilijke tijden van voor de bevrijding. „Als men water drinkt, moet men zich herinneren wat de bron is", overpeinst hij. Hij besluit voortaan zijn kennis over te dragen zoals de regering van hem verlangt.

Tien ontvangt een beloning voor de perfecte wijze waarop hij zijn contract met Little Liu heeft nagekomen. Old Wang is de eerste die hem gelukwenst. „Jij hebt me geleerd hoe het land vooruitgeholpen moet worden met de kennis van velen, niet slechts van één persoon", zegt hij.

POGO
POGO
POGO
POGO

Als eerste blad in Nederland heeft Stripschrift de rechten verkregen voor het publiceren van POGO, van de Amerikaanse striptekenaar Walt Kelly.
Het ligt in de bedoeling regelmatig enkele afleveringen van een POGO-verhaal in Stripschrift af te drukken; een begin hiermee maken wij op deze pagina's. Vertaling is bewust achterwege gelaten, omdat deze afbreuk zou doen aan de waarde van de inhoud.

By WALT KELLY

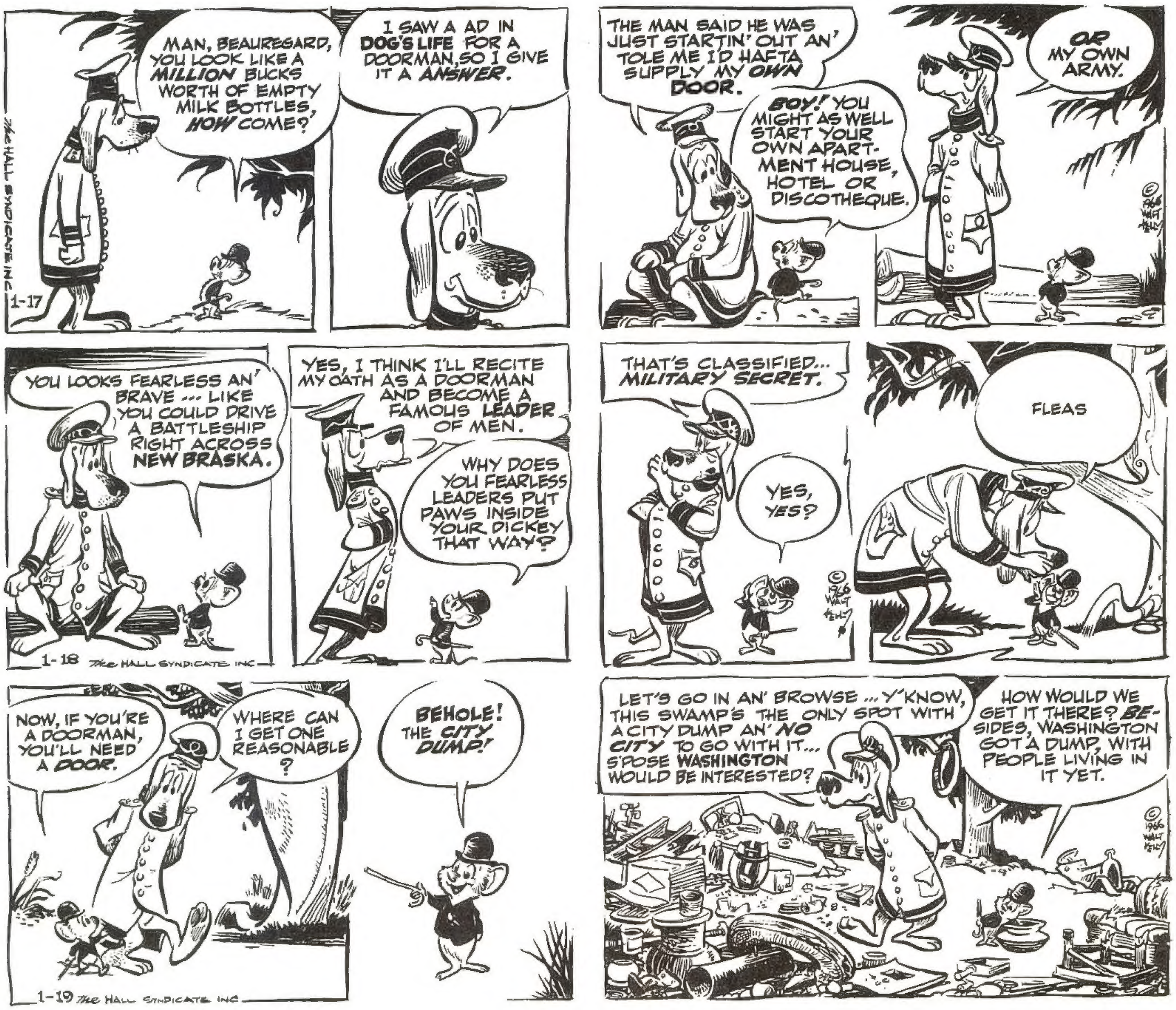
MAN, BEAUREGARD, YOU LOOK LIKE A MILLION BUCKS WORTH OF EMPTY MILK BOTTLES, HOW COME?
I SAW A AD IN DOG'S LIFE FOR A DOORMAN, SO I GIVE IT A ANSWER.
THE MAN SAID HE WAS JUST STARTIN' OUT AN' TOLE ME I'D HAFTA SUPPLY MY OWN DOOR.
BOY! YOU MIGHT AS WELL START YOUR OWN APART-MENT HOUSE, HOTEL OR DISCOTHEQUE.
OR MY OWN ARMY.
1-17
YOU LOOKS FEARLESS AN' BRAVE ... LIKE YOU COULD DRIVE A BATTLESHIP RIGHT ACROSS NEW BRASKA.
YES, I THINK I'LL RECITE MY OATH AS A DOORMAN AND BECOME A FAMOUS LEADER OF MEN.
WHY DOES YOU FEARLESS LEADERS PUT PAWS INSIDE YOUR DICKEY THAT WAY?
THAT'S CLASSIFIED... MILITARY SECRET.
YES, YES?
FLEAS
1-18 THE HALL SYNDICATE INC
NOW, IF YOU'RE A DOORMAN, YOU'LL NEED A DOOR.
WHERE CAN I GET ONE REASONABLE ?
BEHOLE! THE CITY DUMP!
LET'S GO IN AN' BROWSE ... Y'KNOW, THIS SWAMP'S THE ONLY SPOT WITH A CITY DUMP AN' NO CITY TO GO WITH IT... S'POSE WASHINGTON WOULD BE INTERESTED?
HOW WOULD WE GET IT THERE? BE-SIDES, WASHINGTON GOT A DUMP, WITH PEOPLE LIVING IN IT YET.
1-19 THE HALL SYNDICATE INC

THAT OL' DOOR BEEN IN THE DUMP FOR *YEARS.*

COULD I GET IT *REASONABLE?*

REASONABLE.

1-20

HALL SYNDICATE

GIT OUT!

DISTURBIN' A LADY IN HER BATH....*THE* DAGSLOB, POP-NOSED, BLINKIN' *NERVE!*

© 1966 WALT KELLY

CALL *THAT* REASONABLE?

YOU GONNA LET SOME *CRASS, UNCOUTH* AND *UNKNOWN* CRITTUR STEER YOU OFF THAT DOOR?

DARN RIGHT.

WHAT ARE YOU A-FRAID OF?.... THE *CRASSITY* OF THAT CRITTUR? NO, HUH? AND YOU AIN'T AFRAID OF THE *UNCOUTHITY...*

NO.

1-21

HALL SYNDICATE

I'M AFRAID OF THE *UNKNOWNITY!*

WHO'S A UNKNOWNITY?

SEE WHAT I MEAN?

© 1966 WALT KELLY

OL' BEAUREGARD *FIRED* ME AS HIS ADVISOR... CLAIMS HE AIN'T GOT NO FAITH IN *MICE*...LITTLE DO *HE* CARE IF US MICE IS FAMOUS...'TWERE *US* WHAT GIVE RISE TO THE EXPRESSION: "*BUILD* A BETTER MOUSE-TRAP AND THE WORLD WILL BEAT A PATH TO YOUR DOOR."

GEORGE LOCKWOOD

MILWAUKEE

1-22

WHAT AM I SAYIN'?

OL' JOURNAL GEORGE

© 1966 WALT KELLY

YOU SAY YOU WAS WORKIN' WITH OL' BEAUREGARD BUT HE LOST FAITH IN YOU?

QUIT *COLD* ON ME... ME WHAT NEVER BEEN NOTHIN' BUT *FAITHFUL.*

WHO'S AROUND THE HOUSE, QUIETLY *LOYAL,* DEPENDABLY PRESENT, BUT THE MOUSE? **AND** IN *STRENGTH,* TOO!

1-24 THE HALL SYNDICATE

OH, THE DOG'S A BIG TALKER ABOUT THEM THINGS ....CLAIMS HE'S MAN'S *BEST FRIEND.*

© 1966 WALT KELLY

MAN COMES HOME. DOG DASHES TO DOOR BEARING SLIPPERS AN' A ICE COLD MARTINI. *HA!* THINK MICE CAN'T DO *THAT?*

WHAT! WITH A **DERBY HAT** ON?

ALL THIS JAZZ BY *BEAU-REGARD* ABOUT HIM AN' HIS FELLOW DOGS BEIN' MAN'S BEST FRIEND... *HA!* IT IS TO *LARF!*

1-25 THE HALL SYNDICATE

IT IS TO *LARF! LARF! LARF!*

FOLKS FEEL DIFFERENT ON MICE THAN THEY DOES ABOUT *DOGS*... DOGS IS HOUSEBROKE

MICE IS *TOO.* WE'RE IN THE **HOUSE** ALL THE TIME AN' WE'RE *BROKE* ALL THE TIME.

BUT FOLKS IS FONDER OF DOGS... DOGS IS *CUDDLY.* THEY SIMPERS AN' CARRY ON SOMETHIN' FIERCE.

I'M CUDDLY... I CAN SIMPER ... *SIMPER, SIMPER* ... AND IF YOU WANTS ME TO CARRY SOMETHIN' FIERCE ON, FIND ME SOMETHIN' *FIERCE.*

© 1966 WALT KELLY

piet de smeerpoets

Zoals aangekondigd werd in Stripschrift 10, publiceren wij in dit nummer een artikel over Piet de Smeerpoets.

Van beeldekenspapier tot beeldverhaal

Van het dier naar het kinderverhaal in prentjes is maar een klein sprongetje. Immers, vrijwel de gehele dierenwereld, maar in het bijzonder honden, muizen, beren en voorts katten, hazen, egels tot zelfs insecten toe, hebben in de loop der jaren model gestaan voor tekenaars en vertellers. Daaronder komt het paard echter sporadisch voor. Ook hier neemt het een uitzonderingspositie in door zijn karakter, door zijn plaats in de samenleving, maar zeker niet in de laatste plaats door de moeilijkheid zijn wezen in enkele lijnen vast te leggen.
Wel hebben we enkele jaren geleden een sterke belangstelling beleefd voor paardemoppen, maar deze zijn even plotseling verdwenen als ze waren opgekomen. Tekenaars en moppentappers zagen er kennelijk geen brood in. Natuurlijk zal bij u de vraag rijzen, wat ons aanleiding geeft dat vreemde sprongetje van het dier naar het kindervertelsel te maken. Het korte bericht, dat dezer dagen te Heidelberg een kinderboek werd geveild, dat in 1845 is geschreven. Een onbekend gebleven verzamelaar telde voor de eerste druk niet minder dan dertienduizend gulden neer.

Grappige tekeningen

Het moet dus wel een bijzonder boek zijn geweest, dat de titel 'Der Struwwelpeter' droeg. **In ons land verscheen het onder de titel 'Piet de Smeerpoets'** en ziehier wie dit was:

Ziet hier Piet de Smeerpoets staan!
Ziet dien viezen knaap eens aan!
Hij wou, van zijn vingertippen,
Zich geen nagels laten knippen,
Sedert zeker wel een jaar,
Ongekamd bleef ook zijn haar.
„Foei!" roept ieder die hem ziet,
„Wat zijt gij een smeerpoets Piet!"
Het is ongetwijfeld het beroemdste kinderboek in prentjes en versjes geworden dat ooit is gemaakt. Het is dan ook in vrijwel alle talen vertaald, tot zelfs in het Latijn. 'Lustige Geschichten und drollige Bilder für Kinder von 3-6 Jahren' luidt de volledige titel van de eerste uitgave, die in Frankfurt am Main verscheen en die thans zo'n hoog bedrag heeft opgeleverd.

Daar kwam de oude Nikolaas,
hij vond de jongens vreeslijk dwaas
en zei: „Het is zijn schuld toch niet,
dat hij zo zwart als steenkool ziet?
Laat gauw die kleine maar met vree,
anders neem ik jullie mee!"
Maar Ferdinand, André en Klaas,
luisterden niet naar Nikolaas,
ze spotten even vrolijk door,
met onze arme kleine moor.

Niet de eerste

Hoewel de beroemdste, is de schrijver, de Duitse arts Heinrich Hofmann, niet de eerste geweest die een getekend verhaal voor kinderen ontwierp. Hij is de Duitse literatuurgeschiedenis ingegaan als de schepper van het beeldverhaal, maar de eigenlijke bron ligt verder terug. De eer één der eersten te zijn geweest, komt toe aan de Vlaamse drukker J. H. le Fellier uit Lier. Hij stierf in 1809 en is de eerste geweest die primitief gekleurde blaadjes met prentjes uitgaf. De beeldverhalen, meest jachtgeschiedenissen, in oude, met de hand getekende boeken of vastgelegd op tegels van kostelijke schouwen, buiten beschouwing gelaten.
Het 'beeldekenspapier', waartoe Le Fellier het initiatief nam en dat voor iedereen toegankelijk was, mocht zich de gehele negentiende eeuw in een grote populariteit verheugen. De verhalen voorzagen in een grote behoefte en waren dan ook in vele winkels voor minder dan een cent te koop. Ook werden ze wel als reclamemiddel gebruikt, bijvoorbeeld om de huismoeders te verlokken de afgedankte kleren aan een bepaalde lorrenkoopman af te staan.

Vrouw Rupin en Bello

Aanvankelijk waren het vooral de alom bekende sprookjes als Roodkapje, Hans en Grietje, Klein Duimpje, Assepoester en Sneeuwwitje, die in felle kleuren in beeld werden gebracht, naast Tijl Uilenspiegel, Robinson Crusoë en Gulliver. Ook geïllustreerde volksverhalen en gedichten vonden veel aftrek. Zoals de geschiedenis van vrouw Rupin en haar hond Bello, gebaseerd op een oud Engels rijmpje 'Old Mother Hubbard'.
Het was één der eerste beeldverhalen en werd gedrukt te Neurippin in Duitsland.
De 'Neuripper Bilderbogen' werden een begrip, de 'Münchener Bilderbogen' genoten wereldvermaardheid. In vrijwel alle Europese steden gingen drukkerijen ertoe over dergelijke prentblaadjes te maken om aan de enorme vraag te kunnen voldoen. Ook in ons land, waar Amsterdam aanvankelijk het centrum was, spoedig gevolgd door Haarlem, Leeuwarden, Enschede en Kampen. Ook Zaltbommel kreeg vermaardheid, omdat de prentblaadjes van drukkerij Noman en Zoon door buitenlandse drukkerijen werden vertaald en overgenomen.

Reclame

Ziehier hoe een drukkerij op de Lindengracht te Amsterdam reclame maakte voor zijn stripverhalen:
Twintig prentjes om een oortje
En tien prentjes om een duit,
Dat's de pyne waard, zeid Doortje
Wel ik koopse en knipse uit!
De prenten werden aanvankelijk 'op het blok' gedrukt en door middel van schablonen met de hand ingekleurd. In al hun primitiviteit oorspronkelijk, kunstzinnig en aantrekkelijk. Toen de lithografie het houtblok ging verdringen, verloren de duiten- en oortjesprenten langzamerhand de belangstelling van de lezers en was voor vele

drukkers de room spoedig van de melk.

Hoffmann

In hetzelfde jaar dat de vader van het beeldverhaal, de Vlaamse drukker Le Fellier overleed, 1809, werd in Duitsland Heinrich Hoffmann geboren. Deze merkwaardige man, over wie in Frankfurt nog steeds anecdotes de ronde doen, putte zijn geschiedenissen uit zijn medische praktijk. Hij was behalve huisarts stichter van het Frankfurter krankzinnigengesticht en jarenlang directeur. Zelf deelt hij in zijn memoires over het ontstaan van zijn figuur Piet de Smeerpoets mee: „Als arts ontmoette ik dikwijls een storende hindernis bij de behandeling van zieke kinderen. De dokter en de schoorsteenveger zijn voor moeders en verzorgsters twee boemannen, om onwillige kinderen schrik in te boezemen en te beteugelen. „Als je te veel eet, komt de dokter en geeft je een vies drankje." Of: „Als je niet lief bent, komt de zwarte schoorsteenman en neemt je mee." Wat is het gevolg? Zo gauw de dokter aan het bed van de kleine patiënt komt, begint deze moord en brand te schreeuwen. Hoe kan men dan de temperatuur opnemen, de pols voelen, het lichaam betasten? Urenlang neerzitten en afwachten tot het geschrei is opgehouden en moeheid de overhand heeft gekregen, gaat ook niet!
Daarom neem ik dan meteen een schrijfboekje uit mijn tas, er wordt een blaadje uitgescheurd, met een potlood teken ik snel een kleine jongen en ik ga vertellen, hoe de slungel zijn haren en zijn nagels niet laat knippen. De haren groeien, de nagels worden langer, maar nog steeds laat hij ze niet knippen en ik maak de haren en nagels steeds langer, tot tenslotte de hele figuur niet meer is te zien door haarstrengen en nagelklauwen. Dat frappeert de kleine wanhopige dermate, dat hij zwijgt en kijkt. En intussen weet ik, hoe de pols en de temperatuur zijn, of er iets aan het lichaam of de ademhaling mankeert. Het doel is bereikt."
Hoffmann overleed in 1894, niet vermoedend dat zijn Struwwelpeter in de volgende eeuw zoveel navolgers zou vinden en zich niet bewust van het feit dat meer dan een eeuw na verschijning zijn smeerpoets een kapitaal waard zou zijn.

H. C. Everhard

in De Vacature.

avonturen van Snuf Snuffel

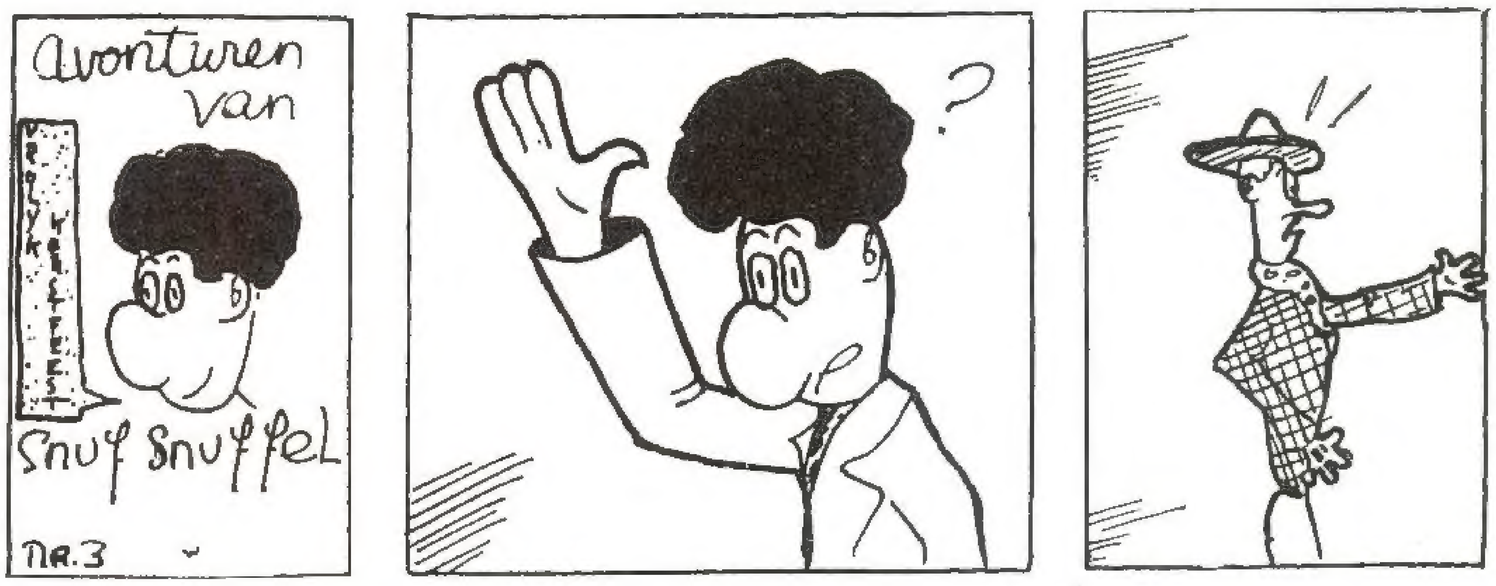

„Wat is er dan met u gebeurd?" vroeg Snuf. „Ze wilden me filmen en toen viel ik flauw, of zo iets en nu zit ik hier", zei Boy kwaad, „maar ik heb m'n contract." Dan is u hetzelfde overkomen als mij", zei Snuf verwonderd.

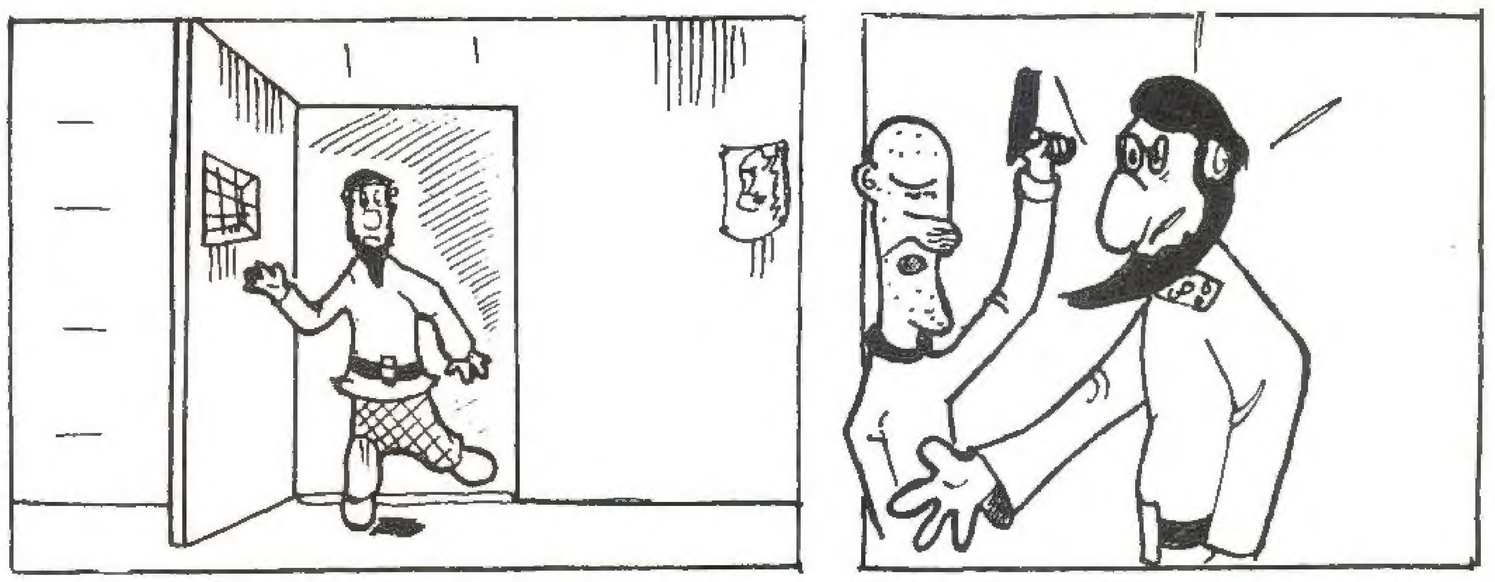

Op dat moment werd de deur van hun gevangenis opengegooid en kwam iemand binnenhollen, gevolgd door een man met een revolver. „En verder rustig", zei de man met de revolver kwaad en ging weg. „Ah, c'est le top-puunt", zei de andere man, „eerst mij ontvoeren en dan iek ruustig!" „Bent u ook al ontvoerd?" vroeg Snuf verbaasd.

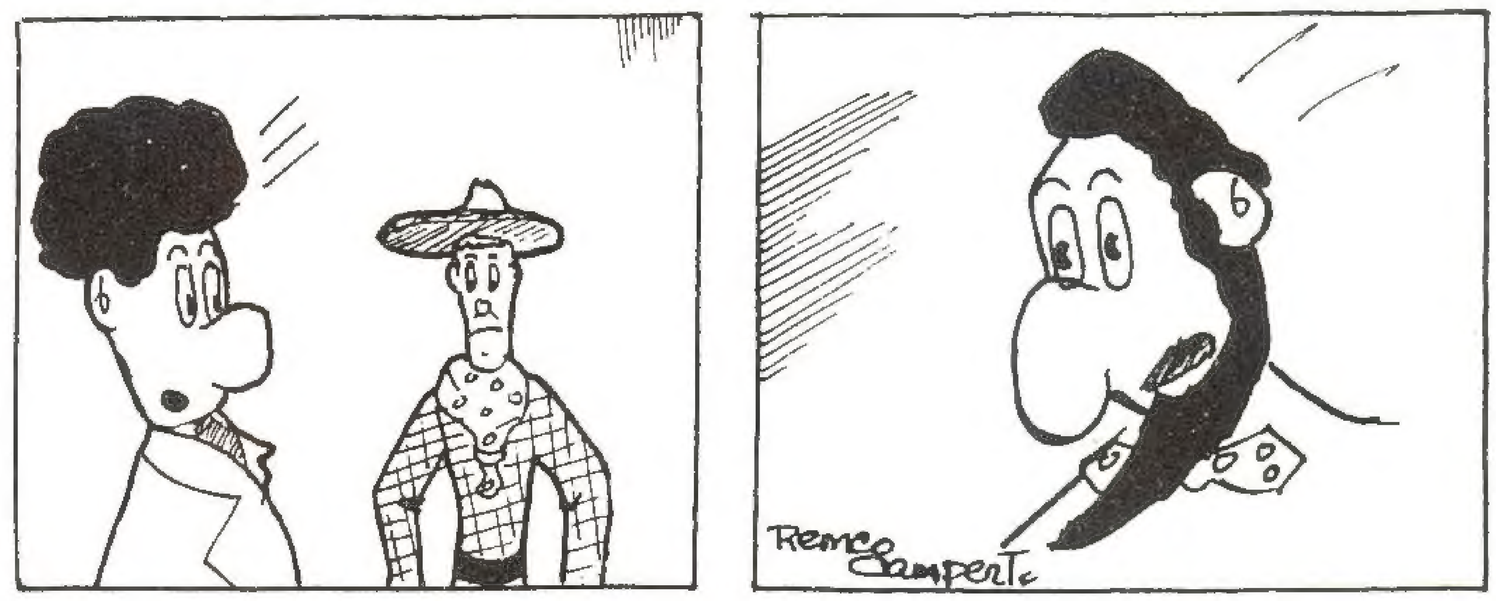

„Qui, monsieur, iek Aristide Artistique, de uitmuntendste scilder der wereld. Ils komen in mijn atelier en zeggen: Wij jou filmen. Iek zeg, nee, dat verstoort mijn concentratie. Dan zij zeggen met revolver: Kom maar mee en iek moet mijn nieuwste scilderij in de steek laten. Ah, c'est dommage, mon beste scilderij. Nieuwe richting in scilderkunst. Het literaire surrealisme. Oui, monsieur, uitgevonden door moi."

KRAAIENHOVE

OF DE OVERWINNING OP DE WETENSCHAP

DOOR RUDOLF GEEL

„De kriebels krijg ik van dit huis!" Tja, het ligt er maar aan hoe het gesteld is met je zenuwen. Maar de kijk-lezer (of leeskijker) is gewaarschuwd: op het eerste plaatje van het allereerste **Kraaienhove**-verhaal heeft de groenteman Jasper het te kwaad met zijn zenuwen. Tegelijk wekt hij door zijn uitroep verwachtingen: het zou nu toch wel al te gek zijn wanneer er geen geheimzinnige dingen te gebeuren stonden. Nee, hier ligt minstens de horror voor de deur met al zijn slagtanden in aanslag.
Waaraan doet dat eenzame huis Kraaienhove je onmiddellijk denken? Zoals het daar opdoemt uit de nevels, met zijn wachters in de vorm van gieren aan de ingang van de oprijlaan. Is het niet net een kasteel in Bohemen, de residentie van Graaf Dracula?
Zo'n kasteel ligt er niet voor niets. Het smeekt gewoon met krakende panelen en piepende scharnieren om actie.
Eén van de dingen die je altijd blijven intrigeren als je naar een horrorfilm kijkt, is de drijfveer van de mensen die in het holst van de nacht een vreemd luguber kasteel menen te moeten onderzoeken. Met een flakkerende kaars de grafgewelven in. Waar halen die mensen de **guts** vandaan? Welnu, die verschrikkelijke roekeloze moed is afkomstig van de filmmaker.
De enige helden in dit geheel zijn de kijkers, inderdaad. Zo is het nu eenmaal bij films: niet **zij** (de personages) verslaan monsters en versieren al die wellustige meiden, maar wij, tenslotte hebben we er ook nog voor betaald.
Hoe dan ook, de ware sfeer van de griezelfilm wordt opgeroepen door verlaten landschappen, sombere kastelen én door de onzichtbare aanwezigheid van onheil.
Wat dat betreft is Kraaienhove een flauwe afspiegeling van de kastelen der Dracula's. De bewoners zijn in het minst misdadig, ze zijn alleen eigenaardig, maar dat kan niet de reden zijn voor de angst der omwonenden.
Toch wel. Want Kraaienhove is afwijkend, de bewoners ervan zijn niet bij hen bekend zoals die dorpelingen hun buurvrouw kennen: van top tot teen, innerlijk zowel als van buiten.
Eigenaardige bewoners, de geleerde Lucius en zijn echtgenote Grizelda. Het is natuurlijk verklaarbaar dat zij afwijken van het bekende, ze zijn hoofdfiguren van een strip. Maar dat betekent dat ze alleen maar **afwijkend** zijn in opzet. Pas door hun daden en woorden kunnen zij het in werkelijkheid worden, wanneer zij niet langer bedenksels zijn, maar individuen.
Een belangrijke eigenschap van hoofdfiguren in strips is het vermogen hun slimheid of lichamelijke kracht op praktische wijze te gebruiken ten bate van hun doeleinden. Hoe dom Obélix bijvoorbeeld ook is, als hij erop los slaat, wendt hij zijn kracht aan ten gunste van zichzelf, hierbij vaak geleid door Astérix.
Veel stripfiguren zijn op de een of andere manier derivaten van Superman. Bommel, om een voorbeeld te noemen, is dat niet. Maar hij is in het bezit van iets anders: persoonlijkheid. **Tom Poes** heeft vooral door toedoen van Bommel een extra dimensie buiten het avontuur, waar dat laatste dan ook op gebaseerd mag zijn.

In **Kraaienhove** speelt het avontuur een belangrijke rol. En nu is het opmerkelijke en interessante dat de beide hoofdfiguren Lucius en Grizelda zich weliswaar door vergrotende eigenschappen onderscheiden, maar op een afwijkende manier: zij zijn niet stoer, of praktisch-slim, maar hyperintelligent en volslagen onpraktisch (Lucius) en hyperoccult en vrij praktisch (Grizelda).
Kraaienhove is gebaseerd op het samentreffen van magie en wetenschap, en dat zijn twee polen die elkaar in andere gevallen zullen afstoten. Er is hier dus iets vreemds aan de hand, een huwelijk tussen uitersten, samenkomend in een krakkemikkig huis: Kraaienhove.
Hoe luguber is dat Kraaienhove nu? De enige die daarover kunnen oordelen zijn degenen die de strip consumeren. En zij moeten tot de conclusie komen dat Kraaienhove **niet in het minst** luguber is. Het is eng van horen zeggen. Maar de bewoners (in het bijzonder Grizelda) zijn uiterst gastvrij, en binnenkomenden worden niet lastig gevallen. Op zijn hoogst laat Lucius een oogje vallen op zijn gasten met het doel ze als proefpersonen te gebruiken. Dat laatste is te wijten aan zijn overspannen idiotisme als universeel wetenschapper.
Maar zoals gezegd, de eigenaardigheden van de bewoners mogen er zijn. Laten we ze eens van dichtbij bekijken.
Allereerst Lucius. Zijn opvatting van wetenschap is universeel, encyclopedisch, niet-twintigste-eeuws: **alles** dient onderzocht te worden, en als het even kan door hem. Voor Lucius begint en eindigt de wereld bij de wetenschap. Toch is hij op de hoogte van het streven van Grizelda contacten te leggen met duistere machten en levensdraadspinners uit een andere, onzichtbare wereld. Dat is: onzichtbaar voor Lucius. „Heb je weer contact gekregen?" informeert hij in het eerste verhaal (6), maar verder hecht hij geen waarde aan Grizelda's occultisme. De wereld bestaat voor Lucius uit feiten, die bij elkaar gebracht kunnen worden en waaruit conclusies dienen getrokken te worden.
Alles is verklaarbaar.
Lucius is de grootste geleerde ter wereld. Hij heeft zijn laboratorium aan huis. Zijn huis is trouwens zijn laboratorium. Hij is rusteloos bezig het onverklaarde te verklaren aan de hand van feiten. Hij is seksloos.
Een voorbeeld van intelligentie. Wat dat laatste betreft: die intelligentie merk je aan zijn verrichtingen, aan de waardering die men in wetenschappelijke kringen heeft voor zijn prestaties. Binnen de strip onderscheidt hij zich nooit door uitspraken van een bijzonder kaliber. Nu kan dat ook moeilijk. Want dan zou Willy Lohman, de maker van de strip, even intelligent moeten zijn als hij. En dat kan niet. Want

Lucius is in denkzaken per definitie de grootste. Hij is een supergenie, uniek en onnavolgbaar. Het eerste verhaal geeft direct de gevolgen van een door hem verricht onderzoek (met gekoppelde uitvinding). Eerst slaagt Lucius erin om ratjes intelligent te maken, en vervolgens maakt hij een zeer dom meisje uiterst begaafd. Lucius de supergeleerde kweekt in dit verhaal superwezens. Hoewel hij voor zijn uitvinding menselijke proefpersonen zoekt, is het niet zijn bedoeling om met behulp daarvan de wereld aan zich te onderwerpen. Lucius is daarvoor ook te veel een kind: wetenschap bedrijven is spelen, en Lucius heeft geen studenten die hun maatschappij-opvattingen aan hem komen onderwijzen. Lucius' wetenschap is volkomen waardevrij, hoewel hij op de hoogte is van de waarde van wetenschap (kennis is macht).
Het vergroten van intelligentie dus. Waarom verricht hij al zijn onderzoekingen? De lezer van Kraaienhove komt al spoedig tot de ontdekking dat Lucius achter wetenschap aanzit zoals een ander achter vrouwen. Lucius denkt echter zijn wetenschappelijke lusten te moeten rationaliseren: **hij meent plichten te hebben tegenover de wetenschap.** De lezer die iets meer van **Kraaienhove** wil begrijpen, moet deze zin eens even op zich laten inwerken. Wat is dat, plichten hebben tegenover de wetenschap? Wat stelt het voor? Je hebt plichten tegenover mensen of instellingen. Maar tegenover de wetenschap? Wetenschappelijk onderzoek wordt verricht door mensen die hun nieuwsgierigheid aangaande de wereldverschijnselen willen bevredigen. Wetenschap dient om het leven op aarde te verbeteren door de mogelijkheden daarvan uit te diepen. Je vindt niet de fiets uit terwille van de fiets, maar om erop te stappen en er snel mee door het verkeer te komen. Iemand die plichten heeft tegenover de wetenschap bestaat daarom niet. Degene die dat zegt bedoelt hoogstens dat hij zichzelf verplicht wetenschap te bedrijven. Waarom? Dat zegt de zin niet. Het is een cliché. Clichés zeggen uitsluitend iets over degene die ze uit. En dat is in dit geval Lucius, de grote en beroemde geleerde. Maar het is niet verwonderlijk. Clichés vormen de sleutel tot **Kraaienhove.**
Nu klinkt dat wat onaardig. Maar het is in het geheel niet van belang met welke middelen een gedicht, verhaal, strip of wat dan ook wordt gemaakt, als die middelen maar werken. Het is ook niet van belang of de schrijver/tekenaar zich bewust is van het feit dat de uitspraken van zijn figuren over leven en dood, clichés zijn. Wij hebben alleen te maken met het resultaat, niet met de intenties.
Laten wij nog eens een voorbeeld van een cliché onder de loep nemen. In het eerste verhaal wordt de 'gans' en 'slons' Hanna door ingrijpen van Lucius zeer intelligent. Zodra ze zich daarvan bewust is, spreekt ze al over 'cumulatieve interest' (52). Denkt u eens in dat van de ene dag op de andere uw verstand verdubbeld wordt (als wij G. Rattray Taylor, **The biological Timebomb** mogen geloven, zal dat inderdaad binnen afzienbare tijd mogelijk zijn).
Van slim tot superbrein! En wat dan? Ben je dan onmiddellijk in staat de relativiteitstheorie zoals Einstein die formuleerde te herhalen? Nee natuurlijk. Tussen memoriseren en uitvinden bestaat een groot verschil. Hanna kan op dat punt in het verhaal nooit over cumulatieve interest spreken. Het cliché dat hier aan de orde is, komen we wel meer tegen, het is het misverstand dat een plotseling begaafde ook maar meteen alwetend is.

prijs per deel f 6,80

MODERNE BOEKHANDEL BAS
LEIDSESTRAAT 70-72
TEL. (020) 24 81 69
AMSTERDAM

ALGEMENE BOEKHANDEL KOENS
BANKASTRAAT 10
TEL. (070) 63 79 02
DEN HAAG

HECTOR EN BAZENDIJK's
BOEKHANDEL
K. LIJNBAAN 19
(010) 13 26 49
ROTTERDAM

Lucius maakt allereerst ratjes intelligent. En wat gaan de beestjes dan doen? Inderdaad, ze bestrijden elkaar onmiddellijk met **wapens.** Het is natuurlijk maar de vraag of concurrentie het allereerste is dat in praktijk wordt gebracht wanneer eenmaal de intelligentie een feit is. Hoe dan ook: in de wereld van de ratjes verstoort het intelligentie-drankje het evenwicht: de één wel en de andere niet. Bij Lucius slaat de schaal door naar de kant van de wetenschap. Wat lijkt dan logischer dat dat er iemand optreedt die de zaak weer in evenwicht brengt? Het lijkt logisch. Maar het ligt anders: Grizelda, de tegenpool van Lucius, controleert hem, zij is duidelijk opzettelijk een tegenwicht. Zij is niet logischerwijze een uitvloeisel van Lucius' gedrag. Grizelda handelt supermagisch. Op het ogenblik dat Hanna proclameert dat kennis macht betekent, bewijst Grizelda dat driften en instinct machtiger zijn. Dat is: zij bewijst het binnen de context van het verhaal, maar daarmee hebben wij nu toevallig te maken. Hanna wint uiteindelijk met behulp van vrouwelijke list: de vrouw die door haar charme wint. In Kraaienhove wint het **gevoel,** de **intuïtie** het overigens altijd. Lucius bewijst slechts de armetierigheid van wetenschappelijk, op onderzoek gebaseerd denken. Dit 'bewijs' slaat, zoals alles vrijwel, ter discussie, maar niet binnen de strip. Wetenschap kan soms behulpzaam zijn, maar er is altijd nog 'iets anders'. Met dit 'andere', maar dan minder exuberant, is de wereld al zo'n tweeduizend jaar verlakt.
Over Grizelda's afkomst krijgen wij niets te horen. Ook zou het interessant zijn iets te vernemen over de reden waarom zij met Lucius een huwelijk sloot. Is het haar te doen geweest om Lucius van zijn ongelijk te overtuigen, om op die wijze een overwinning te behalen op de wetenschap? Dat zou een overwinning zijn geweest van een importantie die de overwinning van de Jehova-getuigen op het professional bestaan van de Engelse voetballer Peter Fowles zou evenaren! (Overigens heeft dit laatste later in de tijd plaatsgehad.) Wat Lucius betreft kan gezegd worden dat Grizelda niet is geslaagd. Zo leven zij op hun eigen wijze langs elkaar heen, waarbij wel gezegd moet worden dat Grizelda een grote bezorgdheid ten toon spreidt aangaande het wel en vooral het wee van haar echtgenoot: het geeft haar een aanleiding haar beelden te raadplegen.
Lucius wordt geregeld door ingrijpen van Grizelda's niet-stervelingen van moeilijkheden verlost.

De figuren die geregeld terugkeren of voortdurend aanwezig zijn in **Kraaienhove,** zoals de aartsluie bediende Fulbert, zijn feitelijk allegorische figuren: Lucius, het licht der wetenschap, Grizelda, het transcedente en onverklaarbare (griezelige), en verder vooral kolonel Vivand, vertegenwoordiger van oorlog (en zeer levendig).
Vivand treedt in veel **Kraaienhove-**verhalen op. Hij is op en top een militair, tot in zijn politieke afkomst toe. In **Grizelda en de ongelukssteen** betreedt Vivand Kraaienhove als de hoeder van juwelen die toebehoren aan een generaal die hoofd is van een staat en bevreesd voor revolutie.
Een generaal aan het hoofd van een staat? Logisch dat er revolutie in de lucht hangt.

Hoewel Vivand geen politieke meningen verkondigt, heeft hij één fascistisch trekje dat vanzelfsprekend eigen is aan alle raszuivere militairen: hij is een vechtjas, onverschrokken, en het is duidelijk dat zijn leven gebaseerd is op trots om die doodsverachtende heldhaftigheid. Hij zou met andere woorden een verzetsheld kunnen zijn, maar ook een huurling in Nigeria. Hij is een killer. Wat is zijn functie in **Kraaienhove?**
Deze vraag hangt samen met het probleem hoe je een strip avontuur in, avontuur uit aan de gang kunt houden.

Kraaienhove heeft enkele basisgegevens: Lucius met zijn wetenschap en Grizelda die allerlei werelden kan oproepen. Er worden mensen vermoord of juwelen raken zoek. De levensdraad van mensen staat op het punt doorgesneden te worden of eeuwenoude grijsaards proberen het eeuwige leven te verwerven. Kortom, wat er ook gebeurt, Lucius of Grizelda is betrokken bij een zaak die om een oplossing vraagt. En omdat die oplossing niet meteen kan komen, moet er gezorgd worden voor actie. Het is eigenlijk zo: je kunt in een verhaal iemand een doodlopend straatje laten binnenlopen, achtervolgd door drie schurken die hem willen neerschieten. De achtervolgde bereikt het einde van het straatje en kan niet verder. Wat doen nu zijn belagers? Ze nemen hem gevangen of schieten hem overhoop.

Speciaal voor Stripschrift maakte Willy Lohman deze tekening van zichzelf, waarvoor wij hem zeer dankbaar zijn.

In dat geval zal het verhaal gauw uit zijn. Daarom kun je ervoor zorgen dat aan het eind van het straatje in de blinde muur een paar stenen loszitten die de toegang versperren tot een gewelf. Er zijn legio mogelijkheden. Als er maar initiatieven worden ontplooid.
Met Lucius nu is dit moeilijk. Die loopt in zeven sloten tegelijk (vooral in de eerste verhalen). Lucius is onwerelds, afwezig en geleerd. Grizelda staat veel meer in het leven, maar zij is occult en daarbij weer afwezig, omdat zij voornamelijk aan haar beelden is gekluisterd. En nu komt Vivand: hij is volkomen een handelende figuur, die schurken weet te overmeesteren. Kortom, Vivand is een sluitpost die de begroting van een aantal verhalen rond maakt.

De structuur van de **Kraaienhove**-verhalen is meestal eenvoudig. Er is een situatie (Kraaienhove, het leven daar) waarin iets voorvalt. Er komt bijvoorbeeld een vreemdeling met een probleem. Op dat voorval en de probleemstelling moet een reactie volgen. Van het één komt het ander, enzovoort.
In de eerste verhalen zijn de thema's nogal eens groot en pretentieus: de vooruitgang, de intelligentie, de tijdangst 'als de tijdangst verdwenen is komt de verveling', enzovoort. Omdat Grizelda in haar occulte wereld beelden tot zich ziet komen en dingen verneemt van de sterren maken sommige verhalen een bijzondere indruk van humbug. Aan de lezer staat dan ter beoordeling of hij dat leuk vindt. Want er is niets tegen.

Gaandeweg verandert in **Kraaienhove** het toneel enigszins. Het is duidelijk dat de maker losser komt te staan van zijn uitgangspunten. Er komt wat meer plaats voor humor, en het avontuur in vele geledingen neemt de overhand, soms bizar, soms nogal simpel. De naast Vivand optredende inspecteur Vos geeft een aantal verhalen een duidelijk detective-trekje.
Om nog eens een vergelijking met een andere strip te maken: welke lezer van Kuifje zal ooit een figuur als Bianca Castafiore vergeten? Of de eigenaardigheden van professor Zonnebloem? In **Kraaienhove** zijn veel figuren onderling verwisselbaar, of liever, ze missen te veel een eigen identiteit. Ze zijn vergeten onmiddellijk na lezing van een verhaal. Ze treden op, en daarmee uit.

Het moet gezegd worden dat dit bezwaar veel meer geldt in de latere verhalen dan in de eerste. Misschien moet Lohman een 'gagmaker' aantrekken of een scenarist.
Het is jammer wanneer **Kraaienhove** bij gebrek aan ideeën ten onder gaat. Voetballer pretenderen altijd te stoppen 'op het hoogtepunt van hun carrière'. In het beroepsvoetbal beland je trouwens bij vormverminderingonmiddellijk in een lager elftal.
Misschien moeten stripmakers beter gecoached worden.

TITELLIJST KRAAIENHOVE

Op 21 december begon de toen 25-jarige Willy Lohman aan Kraaienhove. Hij verklaarde bij die gelegenheid dat hij reeds op zeer jeugdige leeftijd vertrouwd was geraakt met muizen, spinnen, kikkers en andere — in het algemeen als griezelig aangeduide — dieren.
Die spelen een rol in Kraaienhove, maar ook nogal wat griezelige mensen, al menen die het goed met de mensen.
Enfin, ziet u zelf maar.

1— 73
Het eerste verhaal

74— 136
Het Spiritum

137— 196
Het 'Bella' mysterie

197— 256
Grizelda en de vreemde verschijnsels

257— 322
Lucius en de streek van Chromos

323— 380
Lucius ontmoet zichzelf

381— 441
Grizelda en de ongelukssteen

442— 508
Lucius en de tijdangst

509— 572
Grizelda en de heersingdienares

573— 631
Lucius en de afgunst

632— 691
De iksussekte

692— 751
Grizelda en het geslacht Ölmanuck

752— 811
Misdaad op Kraaienhove

812— 869
Lucius in nood

870— 928
De held

929— 989
Lucius in de ruimte

990—1050
Lucius en Fulbert op Planumus

1051—1110
Het glazen masker

1111—1168
Moord op Kraaienhove

1169—1228
Een kwelgeest op Kraaienhove

1229—1288
Lucius en het blauwe bloed

1289—1338
Fulbert en de grijze Ulle (laatste mankeert)

1339—1397
De verdwenen vrouw

1398—1455
De bol van Asem

1456—1510
Grizelda en de lage moord

1511—1570
Lucius en het geval ZIJMPF213

1571—1628
Grizelda en de dode geleerde

1629—1698
Grizelda en het kerkhofraadsel

1699—1763
Grizelda en de vreemde braak

1764—1839
Grizelda en de zaak Dr. Augustus

1840—1918
Lucius en het NIWRAD-experiment

1919—1978
Grizelda en de sluwe weduwe

1979—2043
Lucius en de nieuwe orde

2044—2135
Grizelda en het vlinder-raadsel

2136—2206
Grizelda en de Thomson collectie

2207—2260
Grizelda en de zaak Mecenas

2261—
Grizelda en het Amazone-probleem

2261 - 2323
Grizelda en het Amazoneprobleem

2324 - 2380
Lucius en de zaak Magere Hein

2381 -
Grizelda en de klok van Schoffel

Bruintje Beer aan de top
Volgens de maandelijkse enquête onder vijftig boekhandelaren in het gehele land behoorde „De avonturen van Bruintje Beer" in augustus tot de meest verkochte tien boeken van Nederland.

de wereld van oerm

Een dinosaurus, die zegt „Ha, een appelboom", een hap van de stam neemt en deze, gronk, achterlaat als een klokhuis . . . Een kei die de toekomst voorspelt . . . Clumsy Carp, die uit water waterballen kneedt . . . Een slang die ongenadig op z'n ziel krijgt . . . Menselijke schaduwen met een onverwacht gedragspatroon . . . Voorhistorische vrouwtjes die erop broeden hoe ze de man zullen domineren . . . Een miereneter die z'n tong (ZOT!) als een bliksemschicht laat toeslaan . . . Mieren met huwelijksmoeilijkheden . . . Verkeersborden met de meest waanzinnige boodschappen . . . Een boek van driehonderd stenen, aaneengerijd als de bielsen van spoorrails . . . Op- en ondergaande zonnen, wolken, vulkanen, beekjes . . . Carp, die uren onder water tuurt (hij lijkt ook wel wat op een vis) . . . Een vogel die bij een schildpad inwoont . . .
Dat is de wereld van **BC** (Oerm), zoals die overkomt in de pockets: **Back to BC** en **What's new, BC?** Verschijnen de **Peanuts**-pockets met de regelmaat van de kalender, met Johnny Hart's stripcreatie ging het, great zot!, trager. Maar nu komt er lekker de gang in: er zijn al vijf BC-pockets in Nederland uit (titels zie onder) en er bestaan er nog meer, maar daar is moeilijk aan te komen. Italië deed al aan een vertaling in boekvorm, hier zullen we het voorlopig met onze dagelijkse portie in het **Algemeen Dagblad** moeten stellen (vertaling van goed tot zo-zo, maar ik geef 't u te doen). Wat is de charme van dit voorhistorische wereldje? Het is een prille wereld, waarin alles nog ontdekt en uitgevonden moet worden, tot sex aan toe („Overbevolking. Jaja. Maar **hoe**?"). Het wiel (copyright: Thor), het vuur, baseball, de stoel (om op te vluchten bij nadering van een muis, juist, een vrouwelijke uitvinding), de deur, de jas, de PTT, alles heeft de bekoring van het nieuwe; Hart bekijkt het met de verwondering van een kind, en peurt er humor, soms poëzie uit.
Hart's humor heeft het harde van de Amerikaanse **wise-crack,** waar je van moet houden, en het innige, somtijds, van de natuurlyricus, die ondanks zichzelf om de hoek komt kijken. In zijn beste momenten zet of ziet hij z'n figuren in een eeuwigheidsperspectief. Hij laat Thor naar de hemel staren: nieuwe maan, wassende maan, volle maan, afnemende maan - waarna Thor verzucht: „Weer een maand naar de knoppen", dit alles in vier plaatjes. Daar zit een tijdsruimte in waar je koud van wordt, het raakt aan de denkwereld van **La vie à l'envers,** of aan die van Krazy Kat (waar ook zo vaak de nacht over viel).
Hart is dus afwisselend wise-guy, wijsgeer, satiricus, poëet en profeet, en altijd briljant tekenaar: zie zijn actietekeningen, wat een beweging, wat een tempo, welk een animatie! Je zou haast denken dat er een geniaal animator in Hart verloren is gegaan, en dat er wellicht een goeie tekenfilm van BC te maken valt. Maar nee, dat zou wel eens op een soort Flintstones kunnen uitdraaien. Niet doen dus, BC moet maar de superieure strip blijven die hij is.

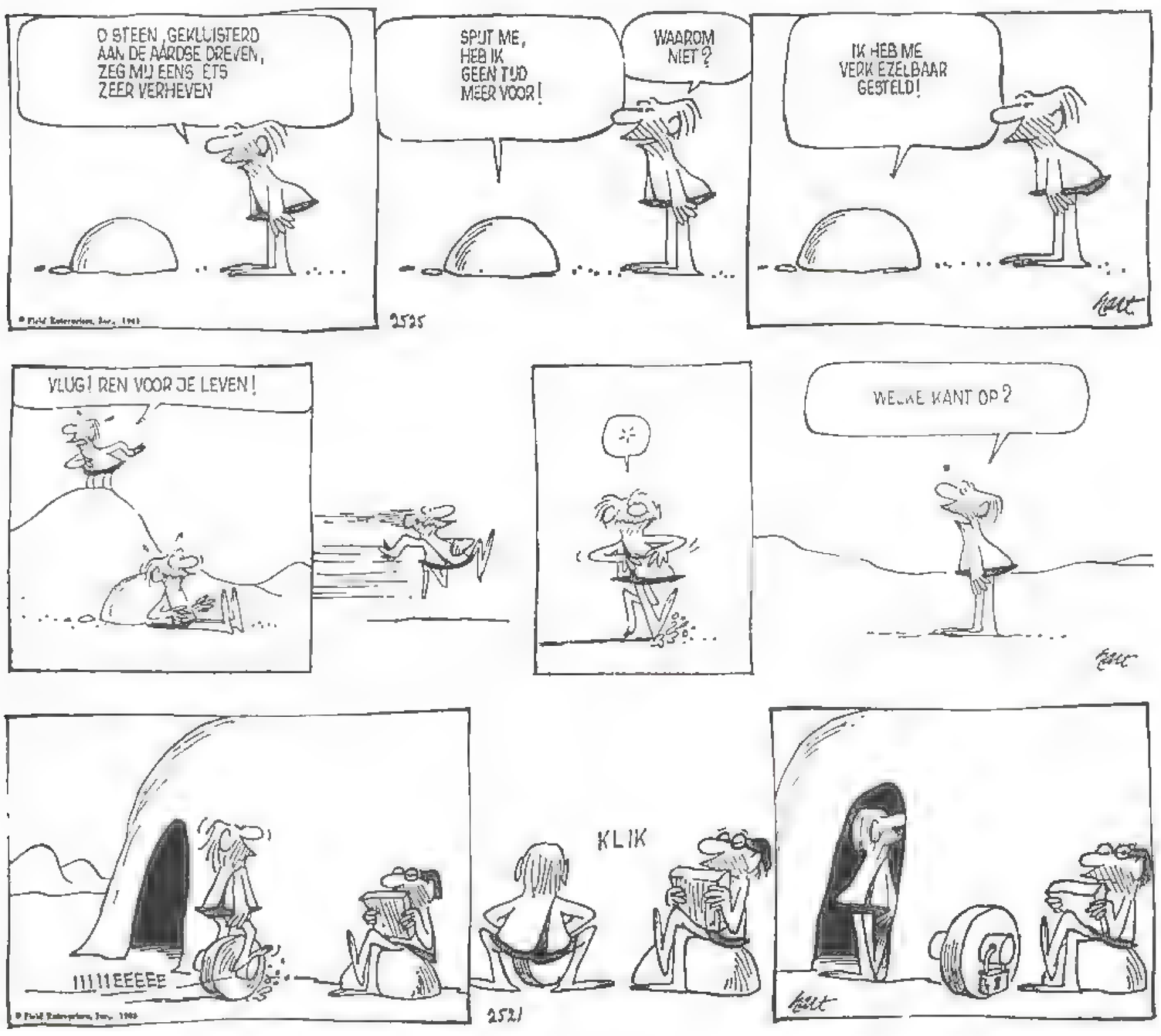

BC in boekvorm:
BC strikes back (voorwoord Rod Sterling) Fawcett Crest book K 876
The Sunday Best of BC Volume 1 (uitverkocht). Hieruit:
Hurray for BC (voorwoord Bill Mauldin) Fawcett Gold Medal D 1904 (langere stripjes, maar klein afgedrukt. Te klein eigenlijk).
Hey BC (voorwoord Charles M. Schulz) Fawcett Gold Medal D 1789
BC rides again (uitverkocht)
Back to BC (voorwoord Al Capp) Fawcett Gold Medal D 1880
What's new, BC? Fawcett Gold Medal D 1951
BC Big Wheel Fawcett Gold Medal D 2033

Over BC:
Plexus 7 (april/mei 1967) - in het 'Museum van de Strip' een artikel van 3 pagina's (illustraties incluis) door Serge Colini. In het Frans dus.

Wizard of Id
Bij Fawcett Gold Medal Books is voorts uitgekomen: D 2043 The King is a Fink, door Brant Parker (tekeningen) en Johnny Hart (ideeën). Het laatste is het wereldberoemde Wizard of Id (De Tovenaar van Fop uit De Tijd).
Vermelding verdient dat Johnny Hart zijn ideetjes per briefkaart naar Brant Parker stuurt, die er dan de tekeningen bij maakt, een nogal wonderlijke manier van samenwerken, die echter schitterend uitpakt.

T. M. F. Steen

STRIPPOLEMIEKJE

Op 20 mei van dit jaar schreef W. Brugmans in Garwood, USA, de hieronder afgedrukte brief aan P. Hans Frankfurther, voorzitter van Het Stripschap.

Een zekere Mark Twain, die feitelijk Samuel Langhorne Clemens heet en het op deze wereld heeft uitgehouden van 1835-1910, schreef — vermoedelijk omdat hij niets beters te doen had — Adventures of Huckleberry Finn.
Er was natuurlijk geen enkele uitgever die dit soort gedroom wilde publiceren, daarom verscheen dit vreemde samenraapsel van leugens in 1884 in Engeland.
Nu gun ik meneer Twain het plezier om een soort boeken te schrijven met jeugdbedervende verhalen over zondagsscholen en geheimzinnige grotten, maar waarom kon hij niet wachten tot onze bloedeigen Bommel in de onvolprezen slovengeschiedenis vertelde wie de hachjes bezat en dus macht over het stelletje hersenloze individuen dat zonnestenen verzamelen moest
Nee, meneer Twain schreef, aldus in de riverside edition, edited with an introduction and notes by Henry Nash Smith; Houghton Mifflin Company Boston The Riverside Press Cambridge en dan uitgerekend op pag. 13 van Huckleberry Finn: „Why whoever rubs the lamp or the ring. They (the genies) belong to whoever rubs the lamp or the ring, and they've got to do whatever he says. If he tells them to build a palace forty miles long, out of di'monds, and will it full of chewing gum, or whatever you want, and fetch an emperor's daughter from China for you to marry, they've got to do it . . . — and they have got to do it before sun-up next morning too. And more — they've got to waltz that palace around over the country wherever you want it, you understand."
Zeer geachte heer Frankfurther, u zult met mij eens zijn, dat het tijd wordt dat de Riverside Press Cambridge in Boston ophoudt met het drukken van dit soort nonsens. Bommel is veel interessanter, Bommel kan het niet helpen dat Mark Twain stuntelige dingen schreef in de jaren tussen 1835 en 1910, maar het is me niet duidelijk waarom dit soort ondermaatse verhalen van iemand die Clemens heet en zich Twain noemt, maar steeds weer gedrukt moeten worden.
Is het niet hoog tijd dat de Nederlandse ambassade in het geweer komt en een eind maakt aan deze papierverknoeierij? Laat men op Universiteiten de werken van Marten bestuderen, die de taal niet kan lezen — wat stupid is, tenslotte hebben wij Nederlanders Manhatten gekocht en dus Amerika mogelijk gemaakt — kan de plaatjes bekijken en daar zijn voordeel mee doen. Ik hoop dat in het eerstvolgend Stripschrift een waardig en krachtig protest volgt en dat er een expeditie wordt uitgezonden om heel die Mark Twain literatuur inclusief zijn gedenksteen en wat er nog meer ontdekt kan worden op te ruimen.

Bij deze brief maakte Marten Toonder de volgende kanttekening, die hij illustreerde met onderstaand tekeningetje.

Ik ben overtuigd, dat de Amerikaanse Universiteiten gebaat zouden zijn met de door de heer Brugmans bedoelde Inspraak, want de kennis van de Nederlandse Kul-tuur is op deze onderwijsinstellingen inderdaad teleurstellend. Ik zou echter tegen Bezetting zijn — en ook het verbranden van literatuur en het opruimen van gedenkstenen doen mij te oosters aan.
Overigens gaat de heer Brugmans bij zijn afkeuring van Huckleberry Finn van een verkeerde stelling uit. De aangehaalde zinsnede van pag. 13 is namelijk géén plagiaat uit de Bommelliteratuur, zoals het voor oppervlakkige lezertjes zou kunnen lijken, doch een beschouwing over de geest uit 'Aladin's Wonderlamp'. Deze Wonderlamp-geschiedenis werd opgenomen in '1001-Nacht'; een werk waarvan de onbekende auteur reeds jaren dood is.
Trouwens, ook deze schrijver putte zijn stof uit oudere bronnen, die in de mist der tijden verloren zijn gegaan. Het zou mij te ver voeren om in deze mist stof uit bronnen te putten; daarom is er zelfs geen sprake van, dat de sloven verwantschap met Aladin's genie vertonen. De slovengeschiedenis dankt haar ontstaan aan Padrick O'Toole, een minvermogende ler die aanwezig was bij het onafhankelijk worden van een Afrikaanse natie. Nadat de vreemde overheersers het land verlaten hadden, begaf de bevolking zich naar de zetel van de nieuwe regering om daar de Vrijheid te halen waarover zo veel gesproken was. Dit bracht de overheid in verwarring; dat is te begrijpen. Genoemde ler loste de zaak echter op door het openen van een winkel waar men tegen betaling in natura een leeg doosje kon krijgen dat naar zijn zeggen het gevraagde artikel bevatte. Deze nering heeft slechts kort geduurd, maar lang genoeg om hem in staat te stellen passage naar lerland te nemen voordat de zaak tegen hem juridisch rond was.
Het is een lers verhaal en voor de waarheid ervan kon ik niet instaan, totdat de slovengeschiedenis klaar was.

Ik zou dus willen voorstellen Mark Twain vrijuit te laten gaan, maar van deze gelegenheid maak ik gebruik om de aandacht van Belangstellenden in Strips te vragen voor een ander verschijnsel, dat mij reeds lang verontrust. In 1950 ongeveer ontdekte ik een zekere Phineas T. Bridgeport; een creatie van Walt Kelly, waarvan ik een afbeelding bijsluit. Het ligt voor de hand, dat ik plagiaat heb gepleegd; ware het niet dat Olivier B. Bommel 10 jaren oud was toen ik met Bridgeport kennis maakte. Maar hoe oud is Bridgeport eigenlijk? Ik heb dat nooit aan Kelly durven vragen.

ERIC OPNIEUW UITGEGEVEN

Met vreugde begroeten wij de herdruk van Eric de Noorman, die Wolters-Noordhoff NV te Groningen kort geleden op de markt heeft gebracht, ruim twintig jaar na de eerste druk.
Na een herdruk van andere „groten" uit de Nederlandse stripwereld, werd verlangend uitgekeken naar onze Noorse held.
Het mag echter vrij algemeen bekend verondersteld worden hoe ingewikkeld de zaak der auteursrechten ligt bij Eric.
Dat bleek al bij de misvormde uitgave die uitgeverij Nooitgedagt uit Hilversum dit voorjaar de Eric-liefhebbers meende te moeten en kunnen presenteren.
Dat blijkt ook uit het feit dat deze uitgeverij plannen had met Eric zoals die nu door Wolters-Noordhoff zijn gerealiseerd.
Gelukkig blijkt Wolters-Noordhoff het juridische steekspel te hebben gewonnen.
Een vergelijking met de heruitgave van Kapitein Rob door uitgeverij Skarabee, die in elk opzicht zo succesvol is, kan deze Eric beslist doorstaan.
Een extra compliment willen wij bovendien geven voor de omslag die de dynamiek van deze verhalen zo voortreffelijk tot uitdrukking brengt.
Toch willen wij een enkele opmerking maken: voor wie de Nederlandse uitgave van Eric gewend is — en zijn dat niet de meeste van ons? — is deze uitgave nogal verwarrend.
Voor tekeningen en tekst heeft de uitgever zich n.l. grotendeels aan de Vlaamse versie gehouden, doch niet geheel.
Toch menen wij dat de tekst niet aan kracht heeft ingeboet; integendeel, deze lijkt ons veelal sterker geworden.
Ook het volgen in grote mate van de Vlaamse versie vinden wij een sterk punt en doet de loop van het verhaal beter tot zijn recht komen dan de latere Nederlandse versie met haar bovendien gekuiste plaatjes.
Nu kun je wel heel goed zien hoe deze uitgave destijds zowel in tekst als in tekening is verminkt.
Jammer is echter dat men de nummering geheel heeft weggelaten; prettig daarentegen is dat het originele oblong-formaat is aangehouden.

Deze nu verschenen uitgave, getiteld „De Steen van Atlantis" bevat de eerste vier boekjes van de Vlaamse versie, t.w.:
„De reis naar Atlantis"
„De ontvoering van Winonah"
„De Strijd tegen Kirasso"
„De Wraak van de Egyptenaar",
en van de Nederlandse versie het gelijknamige eerste deeltje en een stuk van het tweede, „De Ondergang van Atlantis".
Hoezeer de oorspronkelijke Nederlandse uitgave gekortwiekt is blijkt ook duidelijk uit het feit dat wat nu 190 pagina's omspant, destijds in ongeveer 125 pagina's werd samengevat.
Omstreeks half oktober is deel 2 verschenen met de titels: „De Sultan van Akaim", „Het Stenen Afgodsbeeld", „Het Water des Levens" en „De Ondergang van Atlantis", en het derde boekje zal omstreeks Sinterklaas verkrijgbaar zijn.
Wij wensen de uitgever veel succes met deze opzet.

RR.

Kresse, H. G.: „Eric de Noorman; De Steen van Atlantis".
Groningen, Wolters-Noordhoff NV, 1969; Obl., 190 blz.; prijs *f* 6,80.

BERCK & JASSE

EXPOSEREN IN DE CAGA

in december: Kresse

In het vorige nummer heeft u reeds een kort berichtje kunnen lezen over de CAGA te Antwerpen, een kunstzaal die tot doel heeft de aandacht te vestigen op de grafische kunst in het algemeen en de striptekenaars in het bijzonder. Hieronder volgt een uitgebreider artikel over deze Comic Art Gallery of Antwerp.
De Comic Art Gallery of Antwerp is een kleine kunstgalerij, gegroeid uit een initiatief van enkele jeugdige stripfans uit Antwerpen. Het decor: een huis, daterend uit het begin van de eeuwwisseling en waar in de ruime hal tentoongesteld wordt.
De sfeer: de galerij is open elke dag van 19.00 uur af, maar het belangrijkst blijven de vernissagefuiven, gegeven ter gelegenheid van elke nieuwe tentoonstelling, waarbij de bezoekers vergast worden op popmuziek (Rolling Stones, Bob Dylan, Jethro Thull, enz.) en drank (bier, jenever, cola).
Op 10 september werd de eerste vernissage ingezet; op die datum immers liep de gloednieuwe strip 'Lombok en Gurdjeff' van Berck (tekeningen) en Jasse (scenarist) van stapel in de 'Gazet van Antwerpen'.
Aanwezig waren o.a. de tekenaars Ploeg, Ryssack, Fabri, Jean-Pol, Verschuere, Jef Nijs, Bob Mau, Leloup, maar vooral Willy Vandersteen en Edgar P. Jacobs.

Het succes van de avond werd bovendien onderstreept door de projectie van dia's uit Lombok en Gurdjeff, hetgeen zeer in de smaak van het publiek viel, zodat de inrichters van plan zijn dit uit te breiden.
Een woordje nog over de strip 'Lombok en Gurdjeff': Gurdjeff is een magiër-alchimist die ooit eens in het gebergte van Tibet het doodgevroren lichaam van de prehistorische Lombok heeft ontdekt. Hij bracht dit wezen weer tot leven en sedertdien verricht Lombok de functies van bediende, portier, chauffeur, lijfwacht en . . . masseur.
In het eerste verhaal pogen enkele gangsters op bevel van een schatrijke bankier onze vriend Gurdjeff te ontvoeren maar dit zal op alle mogelijke manieren door Lombok verijdeld worden. Het is hoofdzakelijk een humoristische strip, schematisch getekend, maar volgepropt met gags tot groot vermaak van de lezer, maar tot grote ergernis van de 'slachtoffers', in dit geval de gangster en de rijke bankier, ook de 'Goudbaron' genoemd.
De twee hoofdfiguren zijn creaties van de scenarist Jasse (Janssens) die tevens een belangrijke medewerker is van Vandersteen.
Tekenaar Berck (A. Berckmans) is geen onbekende voor de lezers van Kuifje en Robbedoes. In dit laatste blad animeert hij momenteel de machtige 'Mulligan'.
Indien in de galerij hoofdzakelijk strips tentoongesteld zullen worden, dan is het tevens voor de inrichters de bedoeling hier een centrum voor stripfans te maken. Dit zal echter slechts volkomen mogelijk zijn indien de binnenlandse en buitenlandse stripverenigingen hun medewerking verlenen. In december gaat een nieuwe tentoonstelling open die naar wij hopen onze Nederlandse vrienden zal interesseren: het gaat nl. om het 'realisme bij Hans Kresse'. Wij hopen op de openingsdag een grote opkomst van Nederlandse stripfans te mogen begroeten.

Namens de CAGA
D. D. de Laet

MV

In de vorige aflevering van Stripschrift hebben wij de verschijning van Marten Toonders derde Bommelboek al aangekondigd.
Nu wij 'Een Heer moet alles alleen doen' dan in handen hebben gekregen, willen wij er — ten gerieve van die anderhalve lezer van Stripschrift die het nog steeds niet in zijn bezit heeft — even op terugkomen.
Om van buiten te beginnen: na oud-Toonder-employé Roland de Groot en Marten zélf heeft ditmaal mevrouw Phiny Toonder-Dick het omslag getekend. Dat zij daarbij, ter wille van de continuïteit, gebonden was aan het stramien harer voorgangers, wekt geen verbazing. In weerwil van ons herhaald geuit protest — welke herhaling hier andermaal wordt herhaald — is Tessa Fagel voortgegaan de tekeningen helemaal over de rand van de pagina te dringen. Met dit zinnetje borduren wij al voort op de uitleiding, ditmaal van de hand van Martens twee jaar jongere broer Jan Gerhard.
In de achttien hem toebedeelde pagina's schrijft hij wel dat Tom Poes bedácht werd, niet door wie. Hij geeft verder een indruk van de oorlogsactiviteiten van de Marten Toonder Studio's, een onderwerp dat verdienen zoo om vollediger uit de doeken te worden gedaan. Misschien komt het documentatiecentrum-in-oprichting van Het Stripschap daar nog eens toe. Als het er te lang mee wacht, hoeft het niet meer . . .
Wat voordien aan slechts enkele ingewijden bekend kan zijn geweest en nu door Jan Gerhard uit de doeken wordt gedaan, plaatst Marten's œuvre in een nieuw perspectief: zoals een schilder verf en doek nodig heeft, bedienden de toen uiterst prille gebroeders Toonder zich van jongenspoppen: een soldaat, een boer, een paard, een clown, een met hoge hoed, in die dagen geen uitzondering.
Wij lezen verder dat het voor een strip onmisbare afbreken van een dag-aflevering op het spannendste moment de **cliffhanger** wordt genoemd.
Jan Gerhard Toonder heeft een striptologisch hoogst belangwekkende en ook anderszins inspirerende verhandeling geschreven. Wij lichten daar tenslotte zijn luisterrijke vondst uit om Mondria's bibliografische lijst, achter in 'Geld speelt geen rol', voortaan aan te duiden als MV (Mondria Verzeichnis). De eerlijkheid gebiedt ons hieraan toe te voegen dat enigerlei vermelding van Marten Toonder als de W. A. Mozart onder zijn gelijken vooralsnog ontbreekt. Daar zullen latere generaties zich over hebben uit te spreken. Hoe dit ook zij: mét de onsterfelijke Köchel is Mondria nu in de erehemel terecht gekomen. Daar past een gelukwens bij. Of niet soms?!

phf

CHINESE STRIPS VOOR DE LIEFHEBBERS

Voor degenen onder u die belangstelling hebben voor Chinese stripboekjes — om te lezen (!) of alleen maar te bekijken — vermelden wij hier een adres in Londen, waar u voor deze boekjes terecht kunt.
Dat is dan: Cheong-Leen Supermarket, Tower House, 4-10 Tower Street, London WC2.
De drie boekjes die wij in handen kregen, hebben alle een keurig omslag; twee ervan hebben een zwart-wit binnenwerk, het derde is geheel in kleur.
Vergeet u niet achterin te beginnen en de plaatjes van rechts naar links te bekijken? Dat geldt tenminste voor twee boekjes; het derde kunt u op de normale — voor ons althans — wijze 'benaderen'.

FINCASTLE ALIAS EDWARD KENNEDY?

The Sunday Times meldt, dat in de Verenigde Staten een stripverhaal in omloop is, waarin een gebeurtenis voorkomt, die griezelig veel gelijkenis vertoont met het auto-ongeluk, dat Edward Kennedy is overkomen.
Een jonge senator (Fincastle) met presidents-aspiraties raakt in deze strip op mysterieuze wijze betrokken bij een ernstige aanrijding, die onopgehelderd blijft, omdat de bestuurder is doorgereden, het slachtoffer achterlatend.
Senator Fincastle vertoont uiterlijk veel overeenkomsten met Ted Kennedy. Ook hij is een telg uit een buitengewoon rijke en politiek-geïnteresseerde familie.

AS THE OFFICER IS INQUIRING ABOUT THE CAR'S OWNERSH.P, HE RECOGNIZES ANITA'S CALLER··
SENATOR FINCASTLE! ···WE··UH···DIDN'T EXPECT TO··· FIND SOMEONE WE KNEW!
I WAS JUST LEAVING!

De geestelijke vader van de strip, Allen Saunders, is nogal geschrokken van deze coïncidentie. Hij zegt de strip drie tot vier maanden 'vooruit' te hebben getekend, zodat hij geen enkel verband had kunnen leggen met de tragedie rondom Kennedy. „Ik doel net zo goed op de Roosevelts en de Rockefellers. De politieke familie is een Amerikaans fenomeen. Ik geloof niet dat de mensen zullen denken, dat ik alleen de Kennedy's beschrijf", aldus Saunders. **alg. handelsblad**

LEO VROMAN EN DE STRIP

Lang geleden heeft Leo Vroman samen met Anton Koolhaas een strip gemaakt voor de NRC, Stiemer en Stalma.
Leo Vroman: „Dat was in 1937. In mijn studententijd. Het was soms erg opwindend. We stuurden elkaar telegrammen. Hij: waar blijven tekeningen? Ik: waar blijft tekst?

Na de oorlog hebben we Stiemer en Stalma in de Volkskrant nog een tijd voortgezet. Totdat ik ruzie kreeg met de toenmalige hoofdredacteur, wie was dat ook weer, ja Lücker. Die vond dat ik te weinig lijntjes tekende voor het geld dat ik kreeg. Ik ben er meteen mee opgehouden."
Stiemer en Stalma is ook in boekvorm verschenen bij G. A. van Oorschot te Amsterdam; de prijs bedraagt *f* 5,90.

DAFFY DUCK

Onderstaande bijdrage is van de hand van dichter Jan Hanlo, die op 16 juni jl. is overleden aan de gevolgen van een motorongeluk. Jan Hanlo heeft in 25 jaar dichten en schrijven een kleine 250 verzen en korte teksten geschreven. Zijn verzamelde werk verscheen in 1958 bij Van Oorschot; in 1959 kreeg hij de poëzieprijs van de stad Amsterdam. Jan Hanlo heeft bijna zijn gehele leven in Limburg gewoond; hij werd 57 jaar.

Een van de allerbeste Gold Key boekjes is **Daffy Duck** (Warner Bros. Waren de Warner Bros-films vroeger niet de allerbeste?) Ze bevatten ook een pagina ingezonden moppen, waarvan een paar voorbeelden:
1st Plane Passenger: Those people down there look like ants.
2nd Plane Passenger: They are ants. We haven't started yet.

Mike: Do you have trouble making decisions?
Roy: Well, yes and no.

Hank: What are these holes in the wood?
Frank: They're knotholes.
Hank: If they are not holes, what are they?

Doctor: How is the boy who swallowed the half dollar?
Nurse: No change yet, Doctor.

Een nieuwe formule (natuurlijk weer Amerika waar die ontstond) is het zg. Knock Knock! Who's There? Ze zijn deze keer van een indrukwekkende kwaliteit:

Auntie.
Auntie who?
Auntie Freeze.

Pecan who?
Pecan someone your own size.

Orange who?
Orange you glad to see me?

Harry who?
Harry up, we'll be late.

Phyllis who?
Phyllis pitcher with water.

Freeze who?
Freeze a jolly good fellow.

Deze mop kan er ook nog bij:
Teacher: Bobby, your composition describing your house is the same as your sister's word for word.
Bobby: Well, it's the same house.

Vampier & Barbarella

Door vier dollar over te maken aan Vampirella Magazine, Subscription Dept. Box 5987, Grand Central Station, New York City, NY 10017, bent u volgens de uitgever verzekerd van toezending van de eerste zes afleveringen van dit dochtertje uit het huwelijk van een vampier en Barbarella.

MEDEDELINGEN VAN HET STRIPSCHAP

Abonnement op Stripschrift niet mogelijk
Om alle misverstanden te voorkomen willen wij hier even duidelijk naar voren brengen dat het niet mogelijk is een abonnement op Stripschift te nemen.
Indien u echter lid wordt van Het Stripschap krijgt u Stripschrift maandelijks toegezonden.
De contributie voor 1970 is bepaald op *f* 18,—.
Deze kunt u overmaken op girorekening 1513000 t.n.v. de penningmeester van Het Stripschap te Leiden.
Leden die in het buitenland woonachtig zijn, zijn voor 1970 *f* 25,— verschuldigd. Uitgezonderd hiervan zijn België en Luxemburg.
Als lid krijgt u daarnaast een stripmaatschapskaart, een adressenlijst en ons inlichtingenformulier toegestuurd, en wordt u op de hoogte gehouden van alle Stripschapsactiviteiten.

O.B.B.-plakboek
Gegadigden voor het „Plakboek voor Ollie B. Bommelplaatjes", dat door de NV Luteyn's fabriek van Suikerwerken te Breskens wordt uitgegeven, kunnen een exemplaar hiervan met de bijbehorende plaatjes bestellen bij ons lid O. Harmsma, Festus Mommiusstraat 37 te Dokkum, door op diens giro 1248535 *f* 1,50 te storten.

Documentatiecentrum
Zoals u in de inleiding kunt lezen, beginnen de plannen voor een documentatiecentrum vastere vormen aan te nemen.
U zult echter begrijpen dat Het Stripschap zo kort na zijn oprichting zich nog geen grote uitgaven hiervoor kan permitteren.
Wij zijn iedereen die materiaal voor ons documentatiecentrum zou willen afstaan, bijzonder dankbaar.
Desgewenst komen wij het een en ander graag bij u halen.

Oude nummers
Zolang de voorraad strekt kan men bij de penningmeester oude nummers van Stripschrift bestellen à *f* 2,25 incl. portokosten.
U maakt hiervoor het verschuldigde bedrag over op giro 1513000 t.n.v. de penningmeester van Het Stripschap te Leiden, en geeft **duidelijk** op de achterkant van de girokaart aan welk(e) nummer(s) u wenst.
Nog voorradig zijn de nummers: 2, 3, 4/5, 6 en 7.

Vraag- en antwoordrubriek
Voor leden die met vragen zitten is in Stripschrift een vraag- en antwoordrubriek ingesteld.
Uw vragen kunt u sturen aan het redactie-adres, met bijvoeging van vier postzegels van een kwartje.
Van deze faciliteit kunnen alleen leden gebruik maken.

RUILRUBRIEK

Ter completering van verzamelingen staat alleen voor leden de mogelijkheid open tot het plaatsen van kleine annonces in Stripschrift. Tekst hiervoor (max. 40 woorden incl. naam en adres) make men, uitsluitend geschreven op de achterzijde van de girokaart, samen met de verschuldigde vergoeding van *f* 2,—, over op postrekening 1513000 t.n.v. penningmeester Het Stripschap te Leiden.

Aangeboden:

Donald Duck, 1955 - 47, 49; 1956 - 16, 17, 35; 1957 - 25; 1958 - 45; 1959 - 11, 18, 27, 30, 35; en nog véél meer!

Gevraagd:
Idem, 1956 - 39, 40; 1958 - 17, 31, 34, 49, 50; 1960 - 33, 36, 40, 41, 42, 44.

G. J. van der Pijl,
Jacob van Lennepstraat 95-A-I,
Amsterdam

Te koop of in ruil gevraagd:

Robbedoes Weekblad 1938 - 1960, los of ingebonden.
Boeken: Don Bosco, Christoffel Columbus, Robbedoes op avontuur, Robbedoes en Kwabbernoot, Jan Kordaat Speurder I en II, Tarawa de bloedige Atol, Buck Danny in Korea, Onbemande vliegtuigen, Matho Tonga van H. G. Kresse.

Aangeboden: goed ruilmateriaal

Ton Koningcks,
Van Miereveltlaan 35, Delft,
tel. (01730) 3 58 58

TOM POES

Gevraagd als laatste zware loodjes voor vrijwel complete verzameling:
Telegraafknipsels 1-168
ONS VRIJE NEDERLAND vanaf juli 1948
kleine Zondagsvriend
Bommelbode vanaf nr. 10
buitenlandse Tom Poes-boeken en -knipsels
Nederlandstalige Indonesische uitgaven
Tom Poesspel

Aangeboden:
Vele Tom Poesverhalen, waarvan ook enige te koop voor *f* 10,— tot *f* 15,— ter completering van recente aankopen.

H. R. Mondria,
Tevelingshof 8, Leiden,
tel. (01710) 3 21 12

Adressen bestuursleden van Het Stripschap
P. Hans Frankfurther, voorzitter
Sloterweg 1212
Amsterdam
R. Richard, secretaris
van Tuyll van Serooskerkenweg 79
Amsterdam
Tel.: (020) 71 84 15
H. R. Mondria, penningmeester
Tevelingshof 8
Leiden
K. Helderman, adj.-secretaris
Zocherstraat 60 III
Amsterdam
Tel. (020) 24 76 04, overdag
(020) 16 82 15, 's avonds.
Girorekening: 1513000 t.n.v. de penningmeester van Het Stripschap te Leiden.

SUMMARY

In this November-issue of 'Stripschrift' you will find a complete story of 'Kraaienhove' by Willy Lohmann, which has never before been published as a bound edition, as well as an article about 'Kraaienhove'.
Furthermore there is POGO, by the American Walt Kelly, which from now on will appear regularly in 'Stripschrift'; it is the first time this comic strip is published in a Dutch paper or magazine.
In the column 'Strips used for a political purpose' this month a story about the training of apprentices in communist-China.
The Dutch author Simon Carmiggelt reveals his thoughts about 'Captain Rob', and Tom Steen talks about 'BC', a creation of Johnny Hart.
On page fifteen you find a criticism of Mark Twain and his Huckleberry Finn, expressed by W. Brugmans in the United States, and Marten Toonder's answer to this.
Finally we should like to mention the article about the Comic Art Gallery of Antwerp, and an article concerning 'Daffy Duck', which was written by the late Jan Hanlo, writer and poet in The Netherlands.

KRAAIENHOVE

HET EERSTE VERHAAL

MET ANGST IN HET HART NADERT JASPER, DE GROENTEMAN, HET EEUWENOUDE „KRAAIENHOVE"... OM ZIJN DAGELIJKSE BESTELLING AF TE LEVEREN...
1

OEF! GELUKKIG GAAT DIE GRIEZEL NAAR BINNEN !
2

BRRR... DE KRIEBELS KRIJG IK VAN DIT HUIS!
WILLY LAHAYE

OOAH!. D-DAAR S-STAAT MIJNHEER ZELF

HET IS DAT IK GEEN KLANT WIL VERLIEZEN, MAAR...

AH, GROENTEMAN, LIEF DAT U KOMT, WE HEBBEN HIER NIET VEEL AANLOOP
N-NEE, D-DAT Z-ZAL WEL NIET... MAAR EEN KLANT IS EEN KLANT!

VEEL TIJD HEB IK NIET, GROENTEMAN. IK BEN BEZIG!
IK Z-Z IK Z-ZIE HET, ME-MEVROUW!

MAAR WE
MOETEN TENSL
OOK HET LICHA
VAN VOEDSEL
VOORZIEN

GRAAG WAT ANDIJVIE, GROENTEMAN, EN NEEM OOK WAT FRUIT MEE
GR-GRAAG, MEVROUW!
4

LOTTE
RM

ZET DUS MAAR WAT ANDIJVIE HIER IN DE KEUKEN, JASPER
KEUKEN ?!

HIER IS HET
MEVROUW
EH - M-MOET
WEER GAUW
ANDOOR!

VORT, VORT DEZE KLANT BEZORGT ME NOG EENS DE STUIPEN
EINDELIJK VOLDOENDE ERYSIPHACEA ! IK ZAL MIJN PROEVEN KUNNEN VOLTOOIEN !

GOEIE HELP, DE HEER DES HUIZES! ALS H-HIJ ME MAAR N-NIKS DOET!
HÉ, ONVERLAAT, STAAT GIJ MIJ NAAR HET LEVEN?
ACH, WIE ZOU MIJ NAAR HET LEVEN STAAN? IK HEB NOG NOOIT EEN MENS KWAAD GEDAAN.
5

WAT IS ER, GRIZELDA? HEB JE WEER KONTAKT GEKREGEN?
NEE, JASPER DE GROENTEMAN HEEFT ANDIJVIE IN DE KEUKEN GELEGD...
6

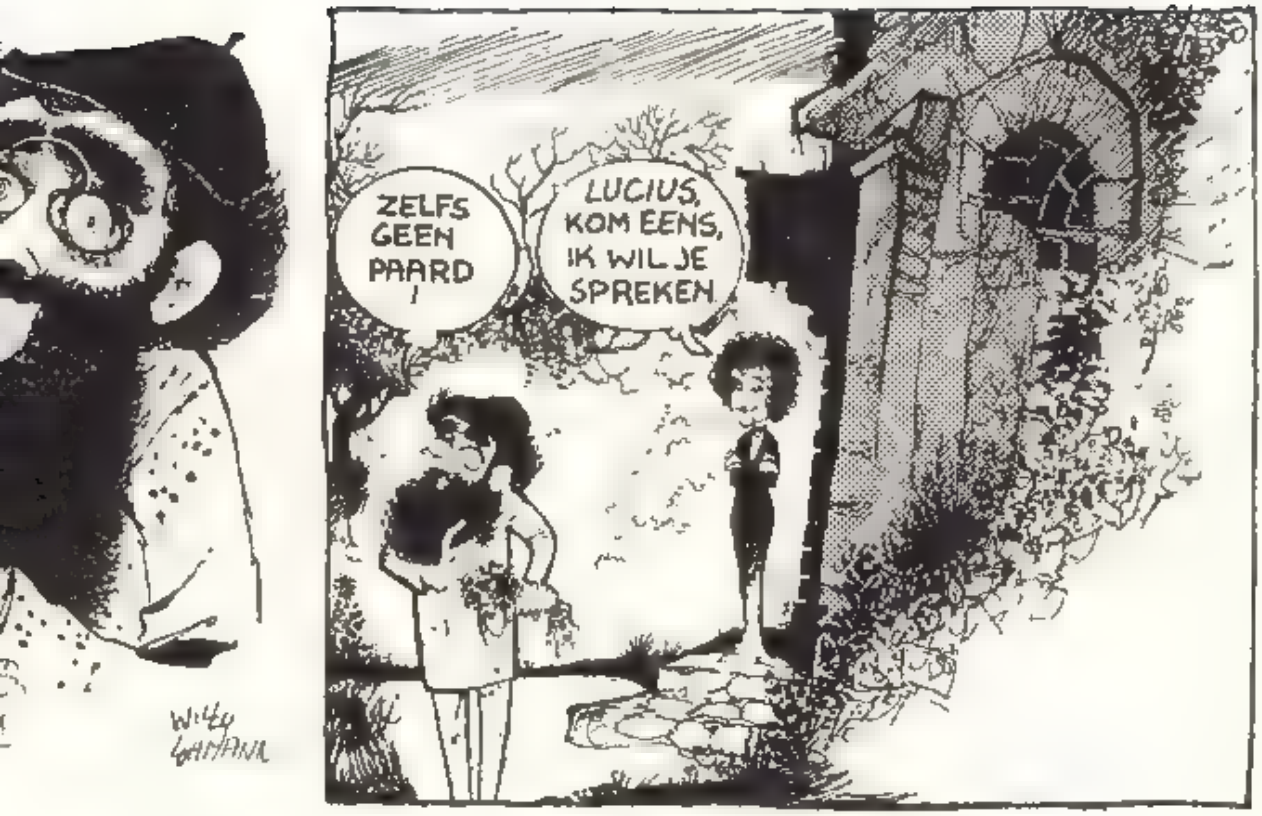
ZELFS GEEN PAARD
LUCIUS, KOM EENS, IK WIL JE SPREKEN

IK WIL NIET DAT JE WEER GAAT PROBEREN DE VOEDINGSWAARDE ER VAN TE VERDUBBELEN.

LIEVE GRIZELDA, DAAR HEB IK GEEN TIJD VOOR. IK HEB IETS VEEL GROOTSERS ONDER HANDEN!

EN WAAR BEN JE DAN WEL MEE BEZIG, LUCIUS?
MET IETS GEWELDIGS, IK ZAL HET JE TONEN, JE ZULT VERBAASD STAAN.
7

IK HOOP DAT JE GELIJK HEB LUCIUS, MAAR ..
WILLY LUMPAUL

KIJK, IK HEB DEZE RATJES MET MIJN BROUWSEL IETS GESCHONKEN, IETS GROOTS... INTELLIGENTIE!
HET FEIT DAT ZE ELKAAR TE LIJF GAAN MET WAPENS WIJST WEL IN DIE RICHTING!
8

WILLY LUMPAUL

T
GRIZELDA, ZIE WAT MIJN PROEVEN BIJ DEZE RATJES VOOR UITWERKING HEBBEN GEHAD!

WAT ZOUDEN DE DORPELINGEN GEK OPKIJKEN ALS ZE VAN DEZE DINGEN AFWISTEN!
HOÉ ZOUDEN ZIJ HET TE WETEN MOETEN KOMEN?
HANNA, HET DEUGT NIET OP „KRAAIENHOVE". DE BEWONERS ZIJN STAPELGEK!
HUH, JASPER?!

ECHT, HANNA, ALS JE EENS WIST WAT ER ALLEMAAL OP „KRAAIENHOVE" GEBEURDE, LIEPEN DE GRIEZELS OVER JE RUG!
IK MAG ME NIET VAN HET WERK LATEN AFHOUDEN, JASPER.
HANNA, WAT S
JE TIJD TE VER
HEB JE HET KOP
EN ZIJN DE RUI
GEZEEMD
9

10
IK WIL DAT JE NU EERST HOUT GAAT SPROKKELEN, EN HAAL HET NIET IN JE HART WEER ZO LANG WEG TE BLIJVEN ALS VERLEDEN KEER!
NEE, TANTE NEE...
HET GEEFT ME EEN WARM GEVOEL TE ZIEN D MIJN EXPERIMENT → RATJES GESL ZIJN.
WILLY LUMPENS.

TA JE DAAR
KLETSEN!
ER AL GEPOETST?
TEN AL
?

EN DE STOEP ZOU JE
OOK DWEILEN, LUIE MEID.
MAAR WACHT- JE MOET
EERST NOG WAT
ANDERS DOEN.
WILLY LOHMAN

OAT
TEN
WAGD

HET GAAT ER NU
OM EEN GEWILLIG
PROEFPERSOON TE
VINDEN...

MIJN VINDING MOET IK OP EEN MENS PROBEREN... MAAR OP WELK ?
11

IK MO
OPSCHIET
ER KOMT S
WEER! EN I
BANG IN
ALS HE
ONWEE
WILLY LOMMAN

MOEIZAAM STROMPELT EEN MEISJE DOOR HET BOS, TERWIJL DE STORM DOOR DE BOMEN GIERT...
12

ET
EN...
LECHT
K BEN
HET BOS
T
RT!

MAAR TANTE WIL NIET DAT IK BANG BEN

GOEIE HELP.. DAAR LOOPT IEMAND... MET DIT WEER.. IK MOET HAAR LATEN SCHUILEN

KOM VLUG BINNEN MUN KIND, HIER KAN JE JE DROGEN BIJ HET VUUR ..

13
ZO, ARM KIND, VERWARM JE HIER MAAR EN KIJK WAT ROND...
JA... JA MEVROUW, DANK U WEL...

EN WAT EEN PRACHTIG GLIMMENDE SIERADEN DRAAGT DAT BEELD!
ARM KIND, IK ZAL HAAR EENS VERRASSEN.

O, DAT BEELD! WAT IS DAT MOOI !!
LEUK, DAT JE DAT BEELD MOOI VINDT. HEEL LEUK
WILLY HUMPHRY

DIE SIERADEN... HET LIJKT WEL... GOUD... GOUD !
JE MAG WEL ZO'N SIERAAD HEBBEN, HET BEELD DOET ZIJN WERK TOCH ERG SLECHT. HIER, NEEM HET MAAR
WAAROM DOET U DAT ?
WILLY HUMPHRY

IK MAG VAN TANTE EIGENLIJK GEEN SIERADEN DRAGEN, MAAR DIT ZAL ZIJ OOK WEL MOOI VINDEN.
15

DAT MEISJE, DAT KOMT ALS GEROEPEN !
GA DAN MAAR VLUG NAAR JE TANTE!
GRIZELDA, WAAROM LAAT JE DAT MEISJE VERTREKKEN ?
ZIJ DURF LANGER TE UIT ANGS HAAR TA
16

KOM,
GA ZITTEN,
K ZAL EEN
KOPJE THEE
VOOR JE
HALEN
NEE, NEE,
IK MOET
NAAR HUIS
HET REGENT
NIET MEER
!
WILLY
LAMPAERT
ZOALS JE
WILT, KOM JE
ONS NOG EENS
OPZOEKEN
?
IK DENK
NIET DAT
TANTE DAT
GOED ZAL
VINDEN!
ALLEMENSEN,
MET WAT
PRAAT GRIZELDA
DAAR ?

FT NIET
E BLIJVEN
T VOOR
NTE.
MAAR ZIJ KOMT NOG WEL
EENS TERUG.
WIE EENMAAL ONDER DE
BEKORING VAN MIJN
BEELDEN IS GERAAKT
KOMT ALTIJD TERUG

MAAR WAAROM HAD DAT MEISJE ZO'N ANGST VOOR HAAR TANTE ? ENFIN, MISSCHIEN WAS DAT WEL WAT OVERDREVEN.
17
MAAR..
HEUS TANTE, IK HEB DIE HALSKETTING GEKREGEN !
WILLY LOHMANN

VERTEL OP, WIE WAS ZO GUL OM JOU DEZE HALSKETTING TE GEVEN ?
HET WAS EEN VRIENDELIJKE DAME. ZE WOONT OP „KRAAIENHOVE" TANTE, GEEFT U HET MIJ NU TERUG!
HALS, ZEUR N
PAK MIJN JAS IK
OOK EENS EEN
NEMEN OP
„KRAAIENHOVE"
!
WILLY LOHMANN

GEKREGEN? JE ZULT HEM WEL GESTOLEN HEBBEN!
GEEF HIER, ONNOZELE HALS!
GEKREGEN VAN EEN VRIENDELIJKE DAME!
HET IS NOG WEL ECHT GOUD! VERTEL ME EENS, WICHT, WIE ER ZO KWISTIG MET JUWELEN OMGAAT?
IET!
K GA
KJE
EN ZO...
DAG MEVROUW, VERGIS IK MIJ ALS IK DENK DAT U DIE VRIENDELIJKE DAME BENT, DIE MIJN NICHTJE ZO HEEFT VERRAST?
ACH, HET WAS ZO'N LIEF KIND, MAAR DRINKT U MET MIJ TOCH EEN KOPJE THEE!

KOMT U BINNEN EEN KOPJE THEE DRINKEN WE HEBBEN HIER ZO WEINIG AANLOOP
19
WILLY LOHMANN

IK ZAL EVEN THEE ZETTEN, LET U MAAR NIET OP DE ROMMEL
DAT ZAL ME WEL EEN TOER WORDEN!
20

JA, DIE SUPER-VLEERMUIZEN WAREN DE EERSTE KWEEKSELS VAN MIJN MAN, MAAR ZE DOEN ZELDEN EEN MENS KWAAD, HEEL ZELDEN.

IK HOOP IK OOK WAT HUN GULHEID MERK.
GRIZELDA...!? O, PARDON IK WIST NIET DAT JE BEZOEK HAD!
Oohh!

JULLIE KUNNEN NU NIET IN DE KAMER SPELEN, ER IS BEZOEK, GA MAAR VLUG NAAR DE KELDER.
IK HOOP NIET DAT U DIT VERKEERD ZULT BEGRIJPEN - ZIET U HET IS MIJN STUDIE-MATERIAAL

NEE, WAAR VIND JE EEN GOEIE DIENSTBODE AAN WIE JE WAT OVER KUNT LATEN ?
EN AAN WIE JE DESNOODS WAT NÁ KAN LATEN. HA-HA!
NOU MO
'IK HET
SPELEN
GEEN AR
KRIJG

?
IK ZIE HET JA-JA.
ALS IK ME NIET INHOUD GA IK GILLEN.
HET DUURDE EVEN. MAAR IK MOET ALLES ZELF DOEN. EEN DIENSTBODE IS NIET TE KRIJGEN
HELA! „DIENSTBODE" DAT BRENGT ME OP EEN IDEE!

ET
ZO
DAT ZIJ
WAAN
T.

O, ER SCHIET MIJ OPEENS IETS TE BINNEN, IK GELOOF DAT IK WEL EEN MEISJE WEET DAT GESCHIKT IS.
U MAAKT 'N GRAPJE!

EEN MEISJE! DAT ZOU HEERLIJK ZIJN!
JA, ZIET U, IK DENK AAN MIJN NICHTJE, EEN VLIJTIG KIND
O, WE ZULLEN GOED MET ELKAAR O KUNNEN SCHIETEN.

ALS UW NICHTJE HIER NIET WIL KOMEN WERKEN, HOUDT ALLES OP. HOOR !
DAT SPREEKT VANZELF!

DAAR REKEN IK OOK OP! ALLEEN WEET IK NATUURLIJK NIET OF ZIJ ER ZELF IETS VOOR VOELT.
ER MOET HOOG NODIG EENS FLINK WAT ROMMEL OPGERUIMD WORDEN.
IK BEN BENIEUWD OF DIE BEELDEN OOK ONDER HET BEGRIP „ROMMEL" VALLEN?

ALSOF DAT WICHT WAT TE WILLEN ZÓU HEBBEN! ZE GAAT!
O, LUCIUS, WE KRIJGEN MISSCHIEN EEN DIENSTMEISJE. HÉ... WAAR GA JIJ NAAR TOE?
IK-EH WOU 'NS KIJKEN OF IK IEMAND KAN VINDEN, DIE ZICH VRIJWILLIG AAN MIJN PROEVEN WIL ONDERWERPEN

ZO, ZO. DUS JIJ WILDE IEMAND GAAN ZOEKEN, DIE ZICH VRIJWILLIG ALS PROEFPERSOON ZOU LATEN GEBRUIKEN.....
MAAR WAT HOU JE DAAR ACHTER JE RUG, LUCIUS?
IK- EH-
AHA, EEN LASSO! HOE VAAK HE AL GEZEGD, DAT IK NIET WIL, D MENSEN TEGEN HUN ZIN, VOO EXPERIMENTEN GEBRUIKT, LEER JE TOCH EENS WAARDIG TE GEDRAGEN!
25
WILLY

VOORAL ALS ZIJ JE IETS WILLEN GEVEN ZEG JIJ ALLEEN MAAR:
JA MEVROUW, JA MIJNHEER!
EN GA NU MAAR!
26
DIE MEV EN MIJN ZULLEN AARDIGER MIJ ZIJN TAN
WILLY

EB IK JE
AT JE
R JE

EN DENK ER OM, GEDRAAG JE WAARDIG – EN SPREEK MET TWEE WOORDEN, DUS JA-MEVROUW-NEE MEVROUW, OF WÁT! NOOIT „NEE"! ALLEEN JA MEVROUW EN JA MIJNHEER!

ROUW
NHEER
VAST
VOOR
DAN
TE!

IK MOET EEN MENS VOOR MIJN PROEF VINDEN IK VOEL DAT ALS MIJN PLICHT TEGENOVER DE WETENSCHAP !

ZONDER PROEFPERSOON TAST IK IN HET DUISTER!

WELLICHT WIL HET BEZOEK DE WETENSCHAP WEL EEN MOMENT TER WILLE ZIJN!
HORTIMUS
28

VREEMD, DAT OP OGENBLIKKEN ALS DEZE, MIJN HART SNELLER EN LUIDER KLOPT DAN ANDERS

HE, WAAROM KOMEN JULLIE HIER NAAR TOE...? AH, IK BEGRIJP HET AL: ER IS ZEKER BEZOEK BOVEN!
BEZOEK !!

AHA, UITSTEKEND, HET BEZOEK BESTAAT UIT DEZE JONGEDAME. DIT WORDT INTERESSANT!
NEE LUCIUS, NIET INTERESSANT, DIT IS ONS NIEUWE DIENSTMEISJE HANNA.

IK VIND HET BUITENGEWOON DAT IK U HIER MAG BEGROETEN.
29

HAAR TANTE HEEFT HANNA IN GOED VERTROUWEN NAAR ONS TOEGESTUURD. WIJ MOGEN DAT *NIET* BESCHAMEN, LUCIUS!
VERDRAAID JAMMER...
HANNA, IK
DAT JE EE
PRETTIGE T
ONS HEE
ZAL
30

TERWIJL JULLIE GEZELLIG WAT KEUVELEN, SCHENK IK VOOR DE JONGEDAME EEN LEKKER KOPJE THEE IN!
NEE LUCIUS!! DAT VERZORG IK ZELF. HET WELZIJN VAN DIT MEISJE LIGT ME NA AAN HET HART.
MAAR, EH.
WILLY WILLIAMS

HOOP
EN
TIJD BIJ
BEN
JA, MEVROUW!
WILLY WILLIAMS

DE VOLGENDE MORGEN...
OH, DE ZON IS AL OP. IK HEB ME VERSLAPEN... TANTE ZAL WOEDEND ZIJN. MAAR - WAAR BEN IK ??
OH JA, IK BEN OP „KRAAIENHOVE", BIJ DIE VRIENDELIJKE MENSEN, DIE ZULLEN VAST NIET BOOS ZIJN OP MIJ!

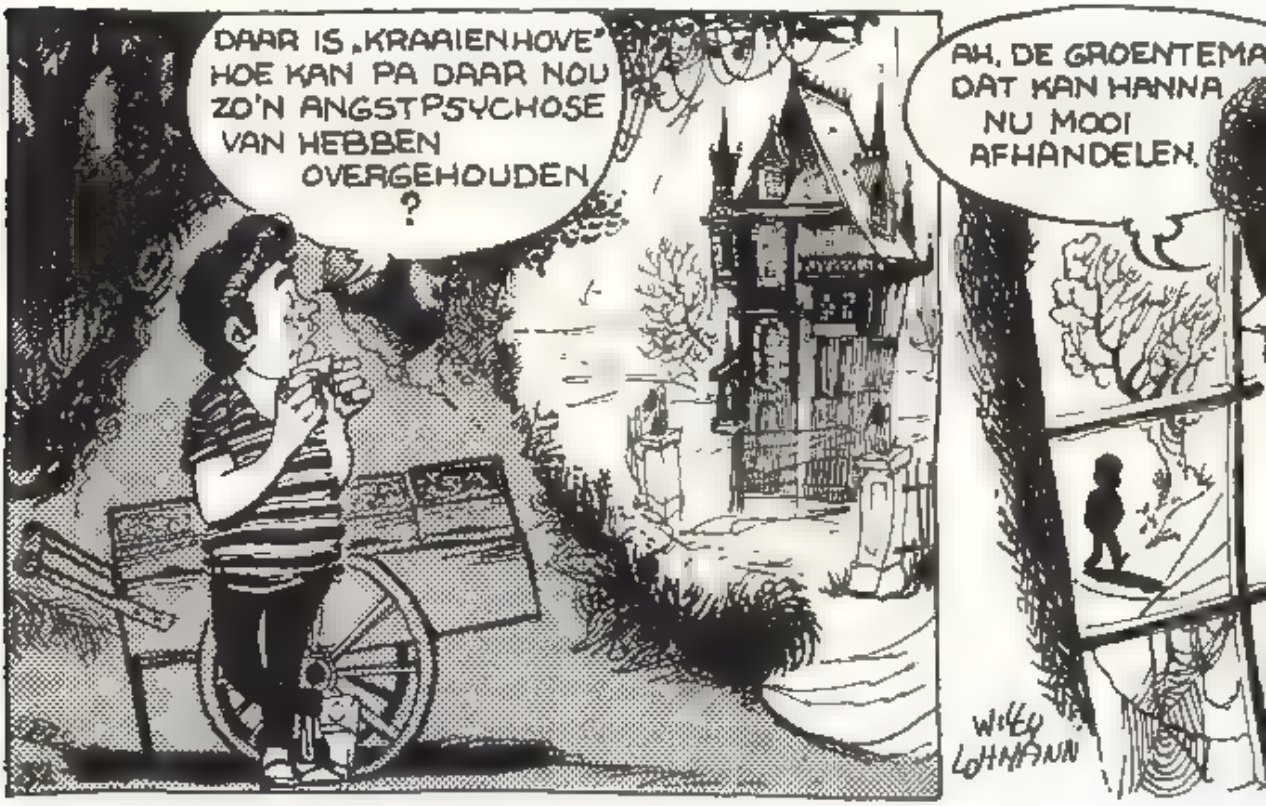
DAAR IS „KRAAIENHOVE" HOE KAN PA DAAR NOU ZO'N ANGSTPSYCHOSE VAN HEBBEN OVERGEHOUDEN ?
AH, DE GROENTEMA DAT KAN HANNA NU MOOI AFHANDELEN.
WILLY LOHMANN

INTUSSEN BIJ JASPER, DE GROENTEMAN...
IK VERTIK HET, IK GA NIET MEER NAAR „KRAAIENHOVE". IK KRIJG ER NACHTMERRIES VAN.
JE HEBT COMPLEXEN, PA! MAAR GOED, IK ZAL WEL GAAN!
50

DAG GROENTEMAN, IK BEN HANNA. IK...
HALLO ZUS, HÉ, HEB JIJ MIJN VADER ZO AAN HET SCHRIKKEN GEMAAKT? EERLIJK ZEGGEN HOOR!

GROENTEMAN, MEVROUW WIL AARDAPPELEN EN VERSE GROENTE!
DOE NIET ZO USELIJK SERIEUS, MAAR ALL RIGHT IK HAAL HET WEL VOOR JE!
33

34
MOOI, DAAR IS DE GROENTEMAN, MISSCHIEN KAN HIJ ME WAT OVER HANNA VERTELLEN. ALS IK MERK DAT ZIJ HAAR BEST NIET DOET ZAL DIE GANS ER VAN LUSTEN.
LAAT DIE DRIE CENT MAAR ZITTEN GROENTEMAN... EH... WEET JE OOK, HOE MIJN NICHTJE HET MAAR OP „KRAAIENHOVE"?

EN ALS IK ME EENS EEN AVONDJE VERVEEL, KOM IK JE MISSCHIEN WEL HALEN VOOR EEN BIOSCOOPJE, MAAR REKEN ER NIET TE VAST OP, HOOR!
WAT EEN GANS! HET ZOU ME SPIJTEN ALS ZE MIJN BELOFTE ERNSTIG OP ZOU VATTEN. IK ZOU HET ZONDE VAN MIJN AVOND VINDEN
DANK U, DAME... UW NICHTJE? NOU, IK GELOOF DAT ZE HET WEL NAAR HAAR ZIN HEEFT. ZIJ HEEFT MIJNS INZIENS TOCH WEINIG AMBITIES.
O, JA? MAAR ZIJN ZE WEL AARDIG VOOR HAAR? HEBBEN ZE HAAR AL IETS GEGEVEN... SIERADEN OF ZO .?
SIERADEN ? HA-HA, WAT MOET DAT WICHT MET SIERADEN? IK HEB NOG NOOIT ZO'N SLONS GEZIEN

U MOET BEDENKEN, DAT HANNA EEN UITERST GEVOELIG DENKLEVEN HEEFT EN DIE MENSEN VAN „KRAAIENHOVE" ZIJN WAT.. EH .. EIGENAARDIG
DAAR ZOU IK ME MAAR GEEN ZORGEN OVER MAKEN, DAME, OVER DAT DENKLEVEN, BEDOEL IK....
ZE KAN NOG NIET TOT DRIE TELLEN!!
DIE KNAAP HEEFT GELIJK. HANNA IS Z
DOM DAT ZE IN STAA
ALLES TE BEDERV
DOOR HAAR ONNOZ
IK ZAL MORGEN
NAAR „KRAAIENH
GAAN...
35

ZAL IK DE WOONKAMER EEN BEURT GEVEN, MEVROUW?
HET IS GOED LIEF KIND, MAAR WIL JE ME NU HET EERSTE UUR NIET STOREN!
HEER
DAT IK M
RUSTIG A
WERK K
36

MIJN PROEF NOG LANGER UITSTELLEN ZOU ONVERANTWOORD ZIJN. DE KRACHT VAN MIJN ELIXER ZOU KUNNEN AFNEMEN.
AT IS
EN
ELHEID
EENS
OVE"

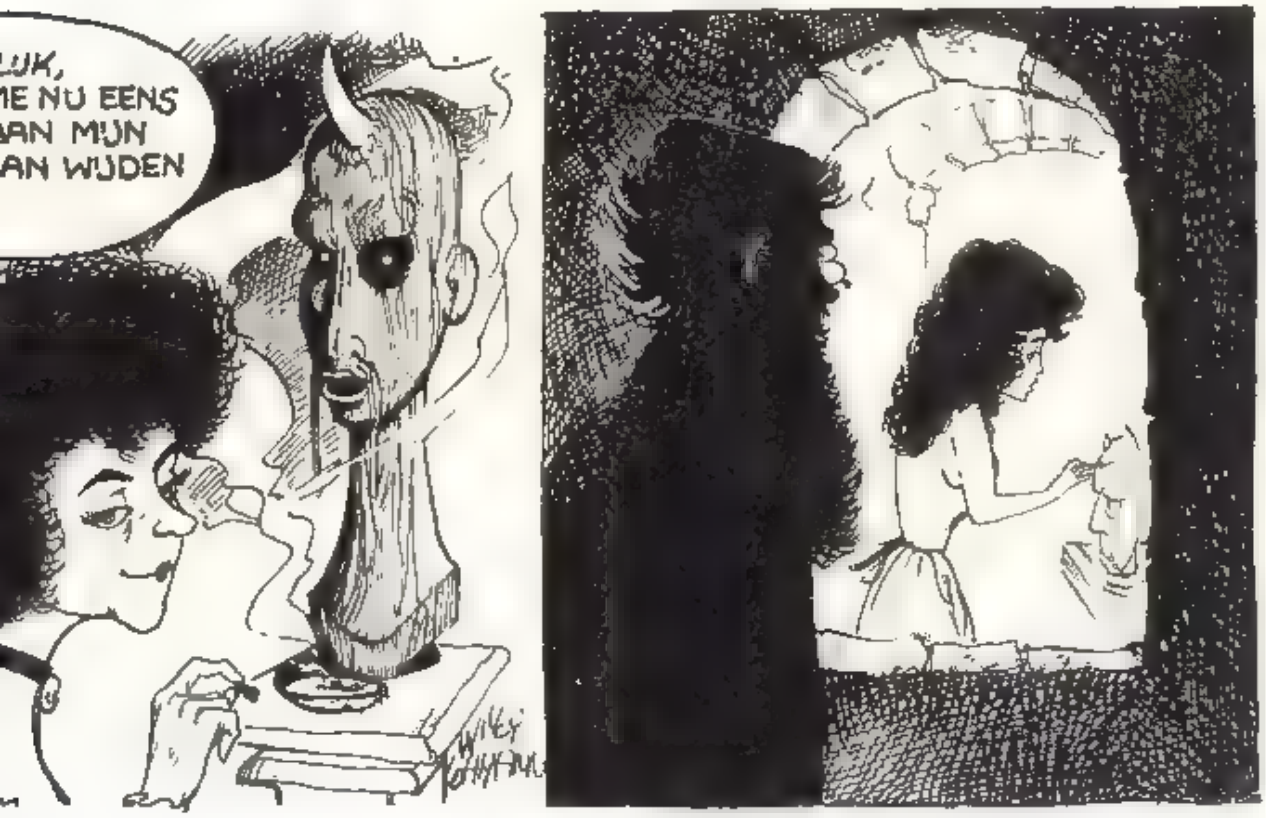
UK,
IE NU EENS
AAN MIJN
AN WIJDEN

ZO, JONGEDAME, IK HOOP NIET DAT IK STOOR.
O. U LAAT ME SCHRIKKEN !
37

IK ZOU JE WILLEN VRAGEN MEE TE WERKEN AAN EEN KLEINE PROEF
38

DAT SPIJT ME ZEER.
ORAL OMDAT IK JE
IST OM EEN GUNST
ILDE VRAGEN, LET WEL,
IN HET BELANG
VAN DE
WETENSCHAP!
DE
WETENSCHAP
VRAAGT OFFERS
VAN ONS. KUN JE
DAT BEGRIJPEN
?
JA,
MIJNHEER
/
WILLY
LOHMANN

OOOH!!
JULLIE ZIJN ONDEUGEND,
PAS OP, OF IK MAAK JULLIE
WEER EVEN DOM ALS
VROEGER EN DÁN
WEET JE NIET MEER
HOE JE WAPENS
MOET GEBRUIKEN
/

ZOU JIJ HET NIET LEUK VINDEN ALS JE VAN MIJ EEN GROTE INTELLIGENTIE KREEG?
J-JA, MIJNHEER
39

DE WETENSCHAP ZAL JOU ER ERKENLIJK VOOR ZIJN, DAT JE JE AAN MIJN PROEF HEBT WILLEN ONDERWERPEN,
WAT
DE UI
MAG
40

MAAR-EH-TANTE ZAL HET MIJ TOCH WEL WEER AFPAKKEN!
HOE BEDOEL JE? AHA! NEE, MEISJE, DAAR HOEF JE JE NIET ONGERUST OVER TE MAKEN, BESLIST NIET!

OOK
TSLAG
ZIJN!

HOEWEL IK NIET ZOU WETEN WAT ER MIS ZOU KUNNEN GAAN! HIER, DRINK DIT MAAR EENS UIT!
J-JA M-MIJNHEER.

IK HEB HET OPGEDRONKEN MIJN-MIJNHEER.
PRACHTIG, PRACHTIG. VERTEL ME WAT JE VOELT, TOE, HET IS BELANGRIJK.
IK ZWEEF-
ZIE-ZIE ALLE
ZO RAAR - IK
ME ZO RA-A-
41

ZIJ SLAAPT, IK MOET MIJN MIDDEL DE TIJD GEVEN ZIJN WERK TE DOEN
IK KAN ALLEEN
EEN GOED RESUL
VERWACHTEN A
HAAR RUST NI
WORDT VERSTO
42

EN
MAAL,
VOEL
AAR

LTAAT
LS
ET
ORD

WAT ZIJN MIJN BEELDEN VANDAAG ONRUSTIG. ZO KAN IK ER NIET MEE WERKEN

VREEMD, DAT MIJN BEELDEN ONRUSTIG ZIJN... HET IS TOCH ZO STIL IN HUIS...
AH, DAT IS HET! HET IS VEEL TE STIL!
HANN
HANN
WAAR
DAT ME
NU TO
43

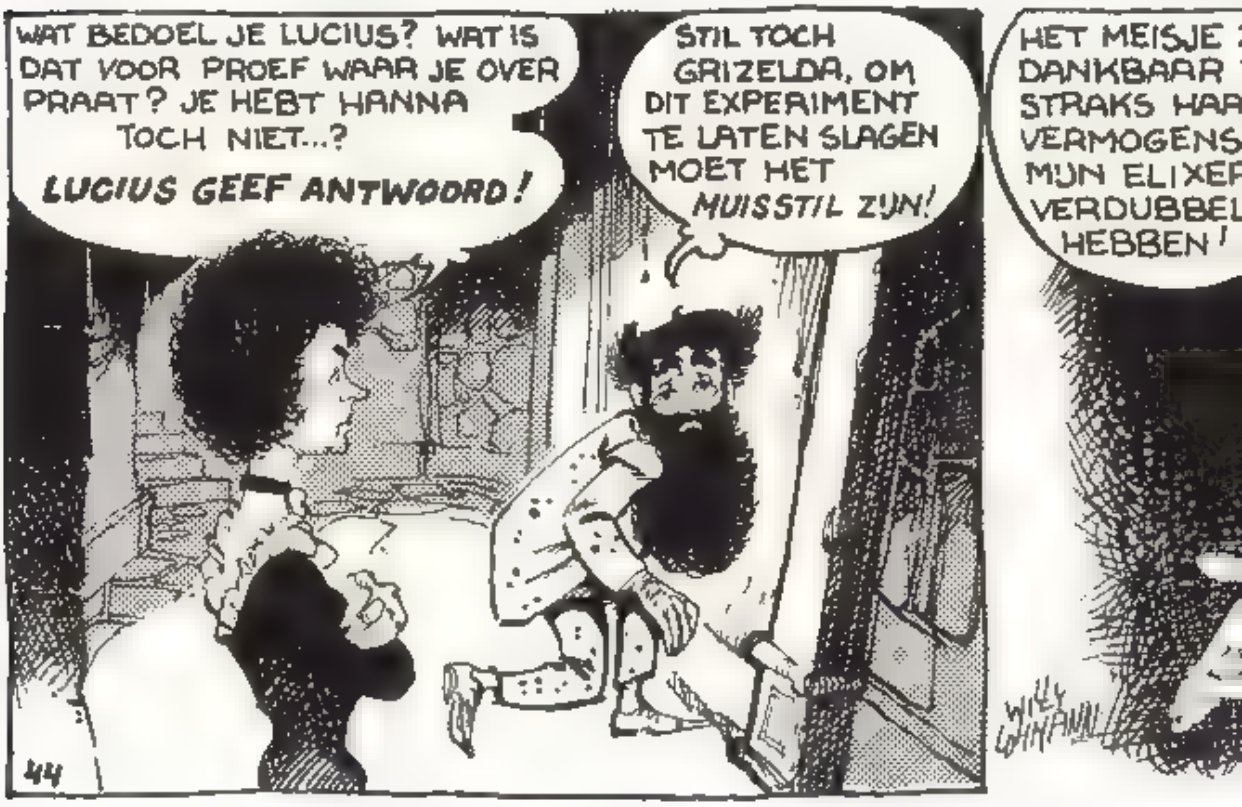
WAT BEDOEL JE LUCIUS? WAT IS DAT VOOR PROEF WAAR JE OVER PRAAT? JE HEBT HANNA TOCH NIET...?
LUCIUS GEEF ANTWOORD!
STIL TOCH GRIZELDA, OM DIT EXPERIMENT TE LATEN SLAGEN MOET HET MUISSTIL ZIJN!
HET MEISJE
DANKBAAR
STRAKS HAA
VERMOGENS
MIJN ELIXER
VERDUBBEL
HEBBEN!
44

NA,
NA
ZIT
EISJE
OCH?

SST, GRIZELDA! HET MOET STIL ZIJN IN HUIS. DAT IS NODIG VOOR HET SLAGEN VAN MIJN PROEF!

ZAL JOU ER OOK
VOOR ZIJN, ALS
R VERSTANDELIJKE
ZICH, DOOR
R,
LD

KRAS
PANG
DOIINGG
WAT IS DAT ?
M-MIJN GLASWERK !!

HANNA ?!
45

ZE SLAAT JE DWAZE FLESJES EN RETORTEN STUK, LUCIUS
WAAROM HANNA? WAAROM?

JE HEBT NAGEDACHT?!
DAN IS MIJN PROEF DUS GESLAAGD JE VERSTANDELIJKE VERMOGENS ZIJN VERDUBBELD!
46

MAAR MAA
WAAROM HEB
MIJN GLASWE
VERNIELD EN
AANTEKENI
VERBRAN

WILLY VANDERSTEEN
WAAROM? OMDAT IK HEB NAGEDACHT. DAAROM !!

ALS U HET VERSTAND VAN IEDEREEN GING VERDUBBELEN ZOU IK WEER TOT DE DOMSTEN BEHOREN! EN DAT WIL IK VERHINDEREN..!
ZO TE HOREN LIJKT HET ER INDERDAAD VEEL OP, DAT JE EXPERIMENT GELUKT IS... IK VRAAG ME AF WAT DE KEERZIJDE VAN DEZE WETENSCHAPPELIJKE MEDAILLE ZIJN ZAL !!

IK ZOU HET EENS EEN AVONDJE, MET DIE DOMME GANS KUNNEN PROBEREN.
HET IS JAMMER, DAT ZE NIET EENS BEHOORLIJK KAN PRATEN, MAAR IK HEB TOCH NIETS BETERS TE DOEN!
ZO ZUS. IK WO
GELUKKIG MA
BIOSCOOPJE
GA JE MAAR
VERKLED

NOU DAME, IK HEB NU ONTDEKT WAT VOOR TYPE UW NICHTJE IS, ZIJ IS VAN HET ONBETROUWBARE SOORT, EN VALS, VALS!!!
WAT WIL JE ME NU VERTELLEN? HANNA VALS? DAT SUFFE WICHT, VALS? DAT HEB IK NOG NOOIT GEHOORD!
DAN HEBBEN
OP „KRAAIENHO
VAN HAAR GE
HOE DAN OOK,
IS HET NIET
WILLY
JAMPA

DU JE VANAVOND
KEN MET EEN
MET MIJ
VLUG
EN.
WAT HAAL JIJ
JE IN JE HOOFD,
PUMMEL!
IK ZOEK VOORTAAN
BETER GEZELSCHAP
DAN EEN
ONONTWIKKELDE
LOOPJONGEN!
HÈ?
WILLY
VANDER

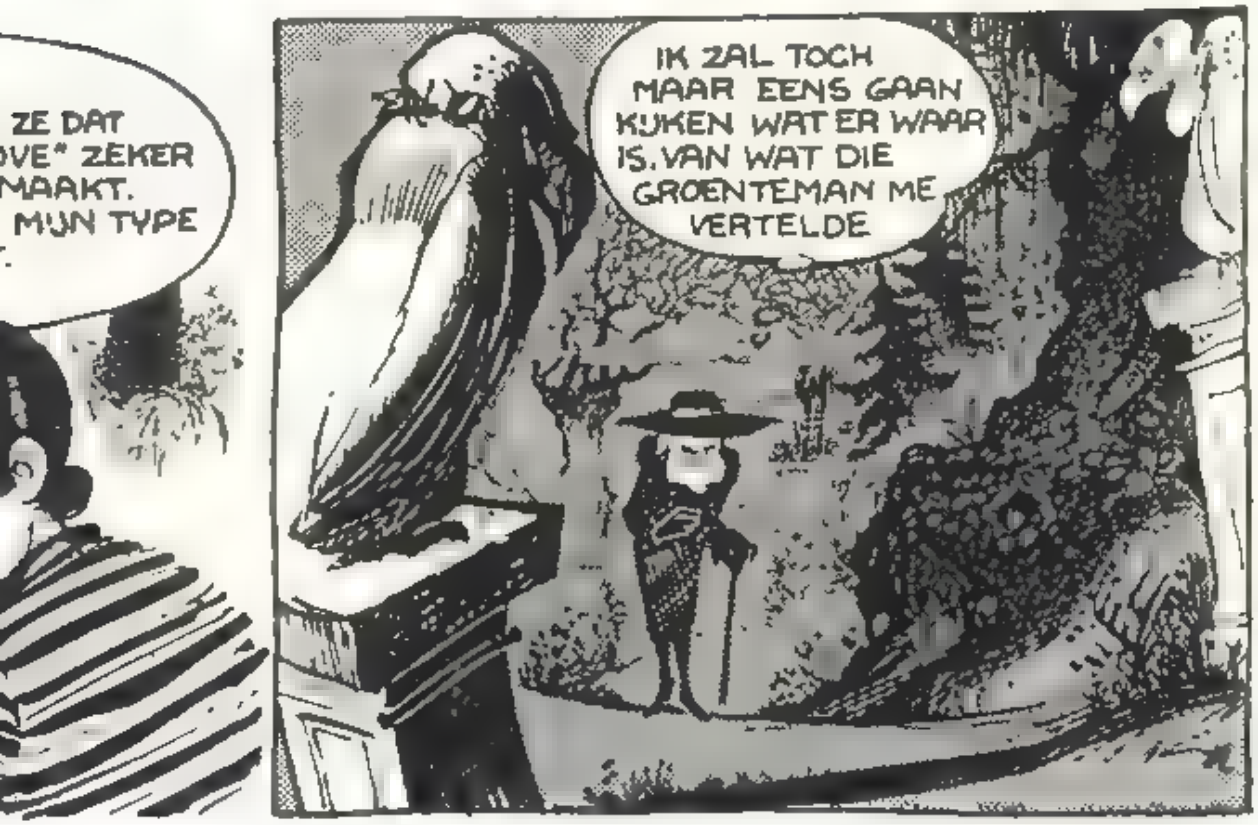
ZE DAT
OVE" ZEKER
MAAKT.
MIJN TYPE
IK ZAL TOCH
MAAR EENS GAAN
KIJKEN WAT ER WAAR
IS. VAN WAT DIE
GROENTEMAN ME
VERTELDE

DAG MEVROUW, IK WAS IN DE BUURT EN IK DACHT, KOM, TOCH EENS VRAGEN OF MIJN NICHTJE VOLDOET!
OCH... KOMT U BINNEN, MET UW NICHTJE GAAT HET PRIMA
ALLEEN IK GELOOF TOCH DAT IK U VAN EEN KLEINIGHEID OP DE HOOGTE MOET BRENGEN_

AL MIJN LUIZEN WEG. WAT EEN ONHERSTELBAAR VERLIES.
WAT IS HIER AAN DE HAND? IS ER IETS MET HANNA GEBEURD?
OH.., NIETS ERNSTIGS!
MIJN MAN HEE HAAR EEN VAN ELIXERS LATE DRINKEN, HIJ WILDE HAAR REAKTIES BESTUDEREN
EN NU ZIJN VERSTAND VERMOGE VERDUBBE

GRIZELDA, JE MOET ME HELPEN, DAT KIND IS NU BEZIG MIJN KOSTBARE VERZAMELING **LUIZEN** TE VERNIETIGEN.
U MOET WETEN DAT MIJN MAN..
O, PARDON MEVROUW!!
WILLY LOHMANN

VERSTAND VERDUBBELD ??
HET IS EEN SCHANDE OM DAT ARME SCHAAP ZO TE **MISVORMEN** ZE HEEFT TOCH AL ZO'N BROZE GEZONDHEID .. MAAR IK EIS GENOEGDOENING.. OF NOG BETER *SCHADEVERGOEDING!*
HM!!

HANNA, WAT IS ER ? WAT HEBBEN ZE MET JE UITGESPOOKT... LIEFJE... MAAR IK ZAL VOOR JE RECHTEN OPKOMEN: VOOR DEZE RUWE BEHANDELING EIS IK EEN SCHADEVERGOEDING!!
51

U ZULT MIJN EIGENDOMMEN NU AAN MIJ MOETEN OVERDRAGEN . TEZAMEN MET DE RENTE VOORTS EIS IK EEN SALARIS VOOR DE JAREN, WAARIN IK ALS DIENSTBODE DOOR U WERD GEBRUIKT.
52

EN DAN ZAL DIE SCHADEVERGOEDING WEL IN DE ZELFDE ZAK VERDWIJNEN ALS HET GELD DAT MIJN OUDERS MIJ HEBBEN NAGELATEN EN HET SIERAAD DAT IK VAN MEVROUW GRIZELDA GEKREGEN HEB, NAMELIJK IN DE UWE !!

VOLGENS HET HUIDIGE TARIEF EN VERHOOGD MET DE- EH-OH JA, CUMULATIEVE INTEREST IS DAT REEDS EEN AARDIG BEDRAG.. ALS DE VERKOOP VAN UW HUIS NIET GENOEG OPBRENGT, ZULT U DE REST MOETEN VERDIENEN...
... ALS WERKSTER OP „KRAAIENHOVE" BIJVOORBEELD !!

ZE HEBBEN HIER EEN BEDORVEN KIND VAN JE GEMAAKT, MAAR JULLIE HOREN ALLEMAAL NOG VAN MIJ. GOEDENDAG!
ZIJ HAD ONS HEE
WAT NARIGHEID KU
BEZORGEN. MAAR
HEBT HAAR FLINK
WAARHEID GEZE
HEEL MOOI...
56

EN ZO...
ZO, NU HEBBEN WE DE BIOLOGIE TOT EN MET DE HAAIEN BEHANDELD.
-EN ZULLEN WE ER VOOR VANDAAG MAAR MEE OPHOUDEN?
WAAROM? GAAT U VERDER, HET BEGINT INTERESSANT TE WORDEN!
VELE UREN VERSTRIJKEN..
DIT WAS DUS EEN OVERZICHT VAN DE DENKBEELDEN VAN SENECA TOT SPINOZA,
. EN
ZULLEN
DAN NI
54

EL
UNNEN
R JIJ
DE
EGD...
DAT GELD INTERESSEERT ME NOG NIET EENS ZO VEEL... IK HEB, MEEN IK, OOK RECHT OP EEN ANDERE VERGOEDING: GRATIS ONDERWIJS VAN UW MAN!
MAAR HANNA, JE ZOU HIER TOCH .
U GAAT NU TOCH NIET ZEUREN OVER DE HUISHOUDING
DAARVOOR HEEFT UW MAN MIJ NIET INTELLIGENT GEMAAKT!

WE
U..
. . DOORGAAN JA, U SPRAK IN HET BEGIN OVER „KERNFYSICA", WAT IS DAT?
EN VEEL LATER...
NU HEB IK JE ALLES OVER NEUTRONEN EN PROTONEN VERTELD. TOE LAAT ME NU GAAN . .
ACH TOE, ZOLANG U ME NOG IETS LEREN KUNT, MOET U VERDER GAAN. „KENNIS IS MACHT" DAT HEEFT U ME ZELF BIJGEBRACHT.

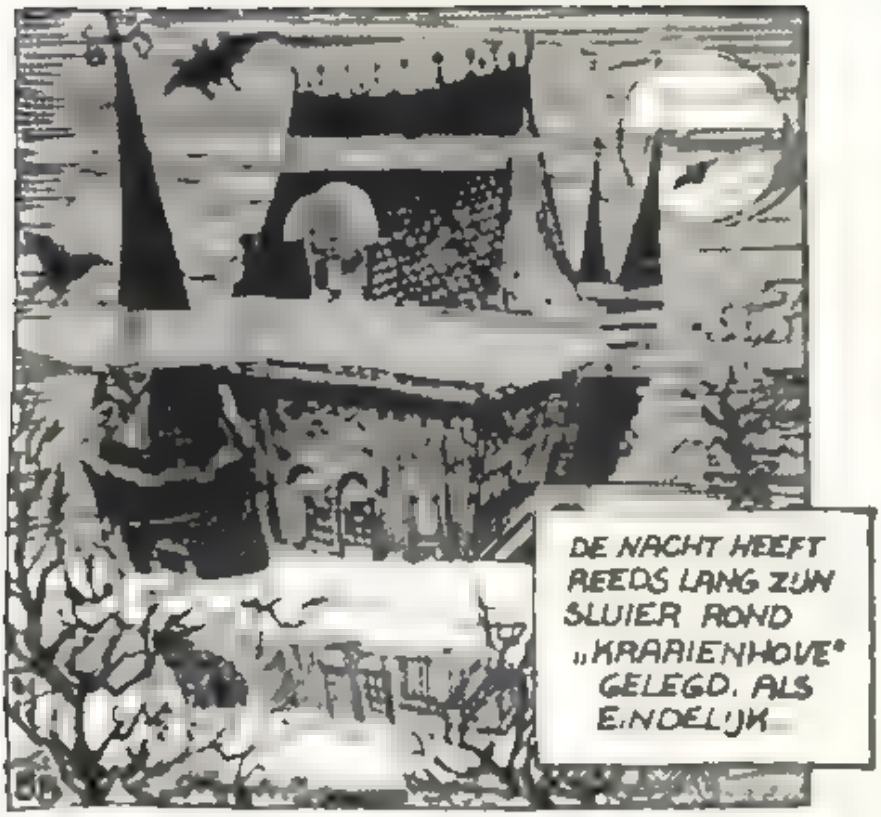
DE NACHT HEEFT REEDS LANG ZIJN SLUIER ROND „KRAAIENHOVE" GELEGD. ALS E.NOELIJK

PFFT, EVEN
ZÓ LEERGIE
OM HAAR DA
ONDERWIJ
NIET VOL
GRIZELD

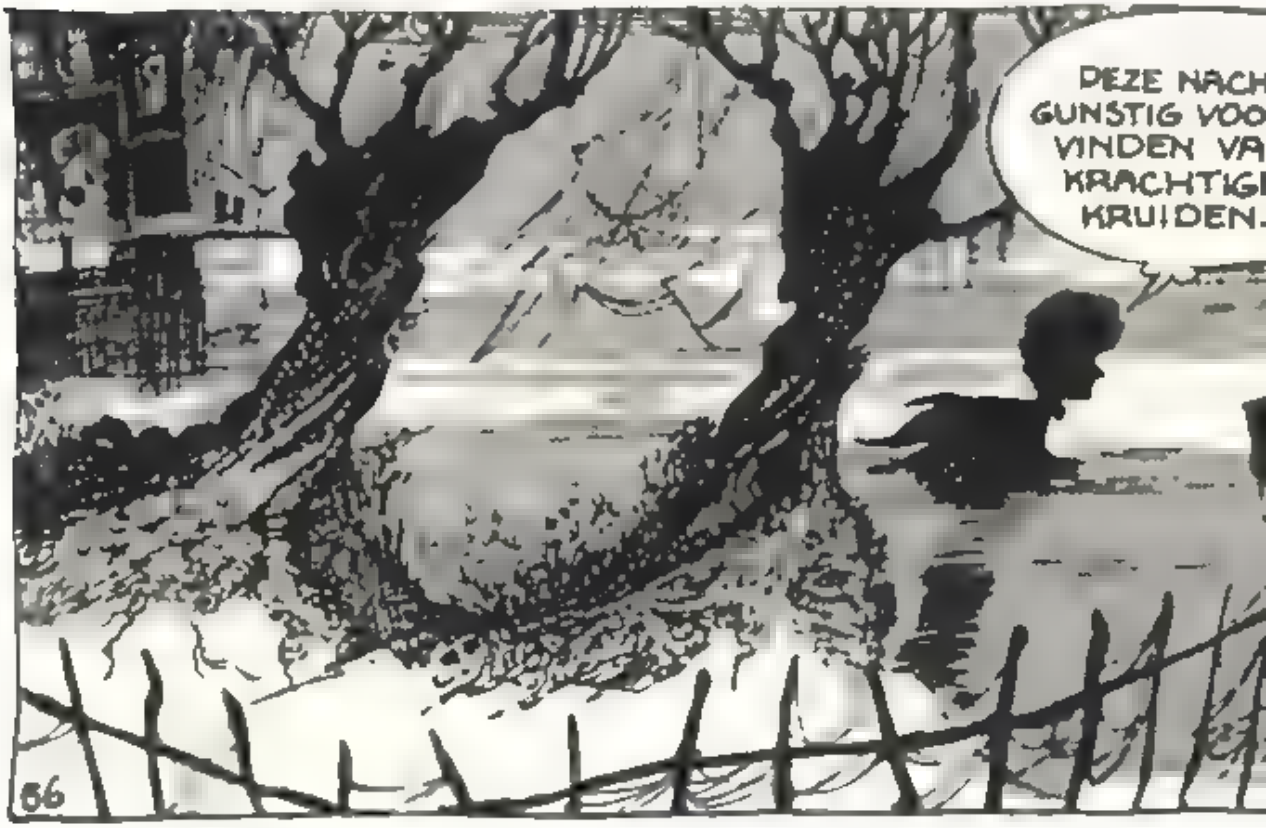
DEZE NACH
GUNSTIG VOO
VINDEN VA
KRACHTIG
KRUIDEN.
66

RUST . DAT KIND IS
RIG, DAT ZIJ ME DWINGT
G EN NACHT TE
ZEN. IK HOUD DIT
HÉ, WAT DOET
A GEK..
GRIZELDA
WAT IS ER ?
IK PROBEER IETS TE
HERSTELLEN, VAN WAT
JIJ DAT MEISJE HEBT
MISDAAN: JE HEBT
HAAR VERSTAND
GEGEVEN, MAAR HAAR
GEVOEL VERWAARLOOSD.
DAT IS ERNSTIG LUCIUS
HEEL ERNSTIG!!

T IS
R HET
N
E

ALS IK HET NIET DACHT,
NET EEN LEKKER WEERTJE
VOOR GRIZELDA, OM TUSSEN
MOS EN BLADEREN TE
GAAN ROMMELEN!

HANNA'S GENEZING ZAL
HET UITERSTE VAN MIJN
BEELDEN VERGEN...
ZIJ MOETEN STERK DE
STRIJD INGAAN...

TERWIJL GRIZELDA HAAR VREEMDE NACHTELIJKE ARBEID VOORTZET, KOMT DE ZOON VAN JASPER, DE GROENTEMAN, IN GEDACHTEN VERZONKEN, AANSLENTEREN.

TETRAGRAMMATON UT NUNC ET HUNC VENIATIS ET ADSTETUS HUIC OPERATION...
IK ZIE NOU IN, DAT PA GELIJK HAD. DIT IS GEEN GEEN NORMALE VROUW... HET IS EEN HEKS!
58
WILLY LINTHOUT

HET ZIT ME GOED DWARS. STEL JE VOOR. DAT JUFFIE HEEFT MIJ DE BONS GEGEVEN... WAT HOOR IK TOCH
WILL
J. PRACHTIG, DIT KRUID 'S DEZE NACHT ONTLOKEN OM MIJN BEELDEN TE GAAN BEHAGEN!
GOEIE HELP! DAT IS DAT MENS VAN KRAAIENHOVE
IK KAN MIJN OGEN ER NIET VAN AF HOUDEN, MAAR IK MOET DE MENSEN IN HET DORP GAAN WAARSCHUWEN
STRAKS BETOVERT ZE ONS ALLEMAAL

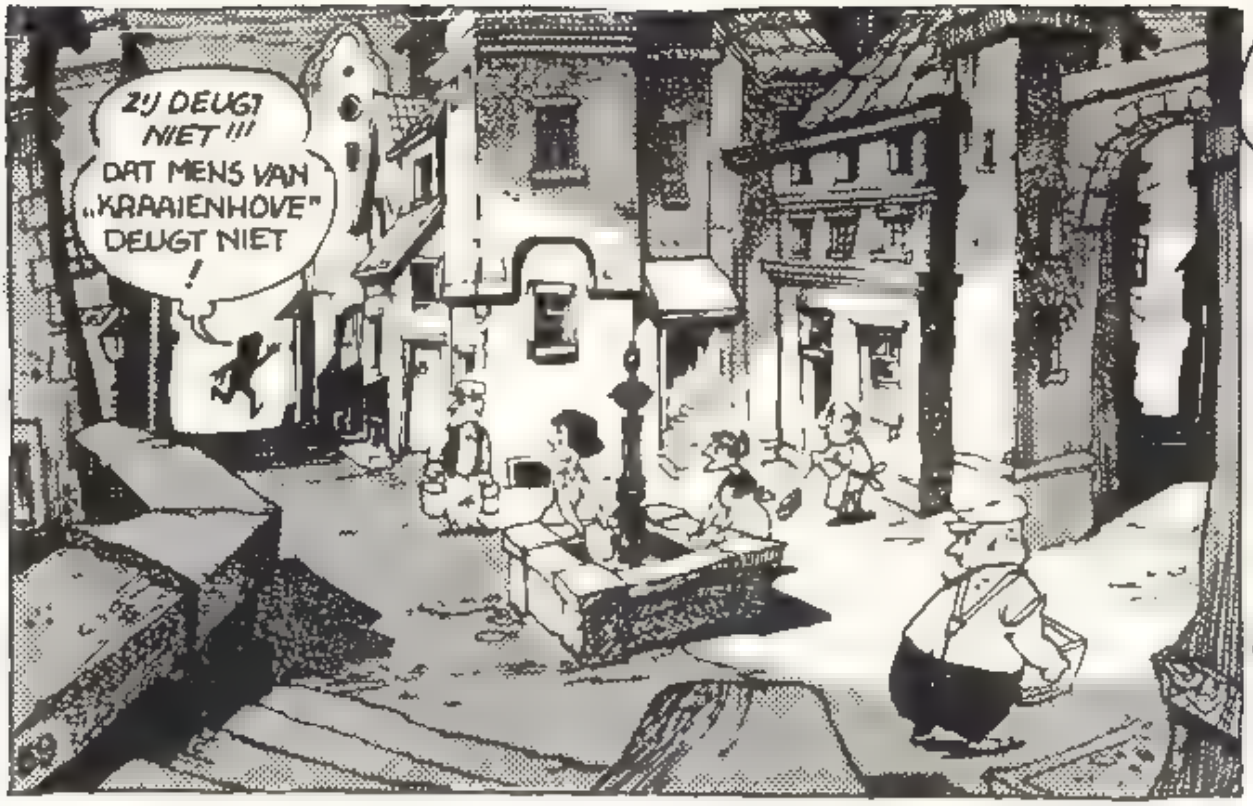
ZIJ DEUGT NIET !!!
DAT MENS VAN „KRAAIENHOVE" DEUGT NIET !

MENSEN. DIT IS DE TANTE VAN DIE ARME HANNA. HET MEISJE DAT MISSCHIEN OOK BEHEKST WORDT DOOR DIE LUI VAN „KRAAIENHOVE"...
HELAAS. DAT IS AL GEBEURD, MIJN JONGEN!
IK HEB HET GISTEREN ZELF MOETEN ONDERVINDEN.
EN IK BEN ER ZEKER VAN, DAT ALS WIJ NIET OP ONZE TELLEN PASSEN, HET ONS NET ZO ZAL VERGAAN ALS MIJN BEMINDE HANNA!

IK HEB HAAR VANNACHT, UREN GADEGESLAGEN, ZIJ DEUGT NIET!!
DAN WEET ZE VAST MEER VAN DE VREEMDE DOOD VAN MIJN PAARD
EN VAN DIE GEHEIMZINNIGE ZIEKTE VAN DE NOTARIS!
EN VAN HET MISLUKKEN VAN MIJN OOGST!
PRECIES! ZIJ HEEFT AL DIE DINGEN OP HAAR GEWETEN!!

DAT OORD VAN VERDERF MOET VERNIETIGD WORDEN!
JA!! WEG MET KRAAIENHOVE !!!

IK ZAL GEEN NACHT MEER RUSTIG SLAPEN ZOLANG IK WEET DAT ER OP „KRAAIENHOVE" GEHEKST EN GETOVERD WORDT
WE GAAN HET MET DE GROND GELIJK MAKEN
61

DAAR IS KRAAIENHOVE WAT NU ?
EERST MOET HANNA NAAR BUITEN HAAR MAG NIETS OVERKOMEN
JA, WIJ EISEN HANNA!
62

WAT EEN
NIET WER
HOOP ME
OM HAN

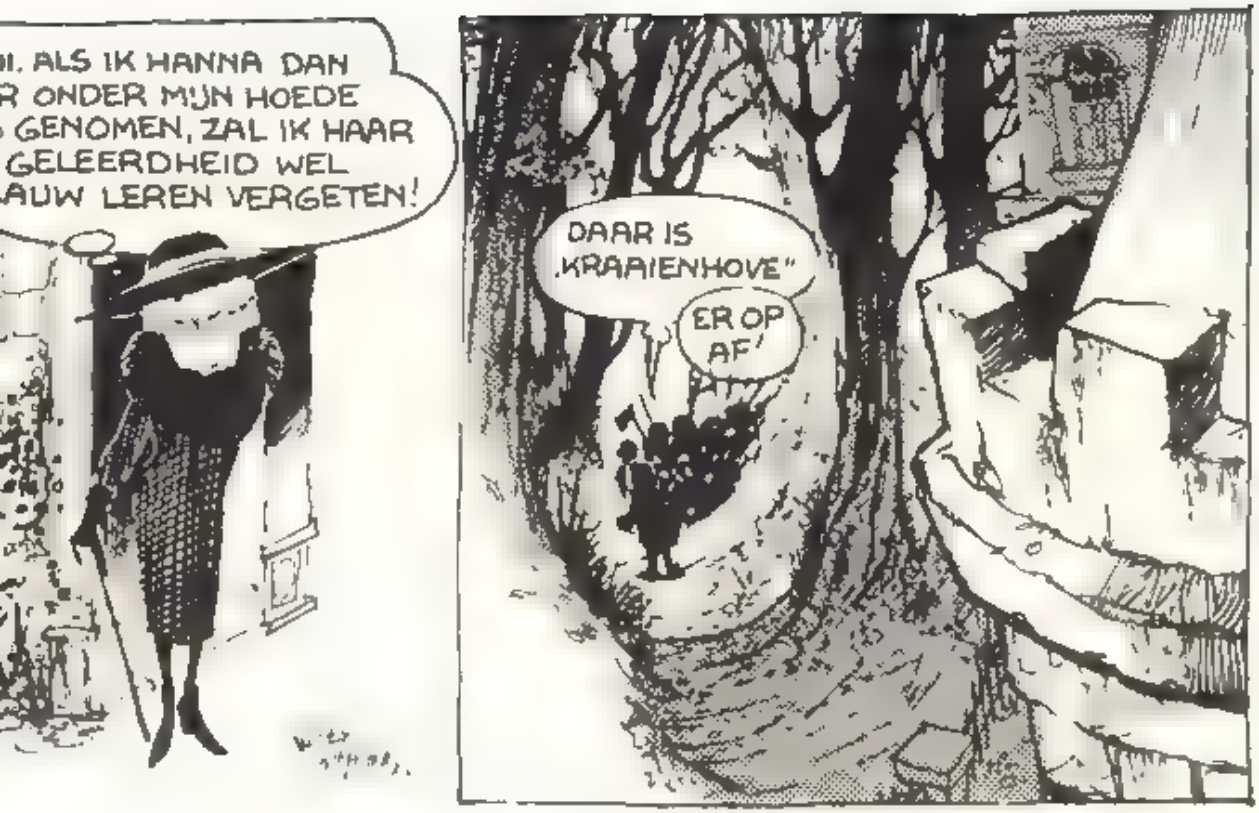
...I. ALS IK HANNA DAN
...R ONDER MIJN HOEDE
... GENOMEN, ZAL IK HAAR
... GELEERDHEID WEL
...AUW LEREN VERGETEN!
DAAR IS "KRAAIENHOVE"
ER OP AF!

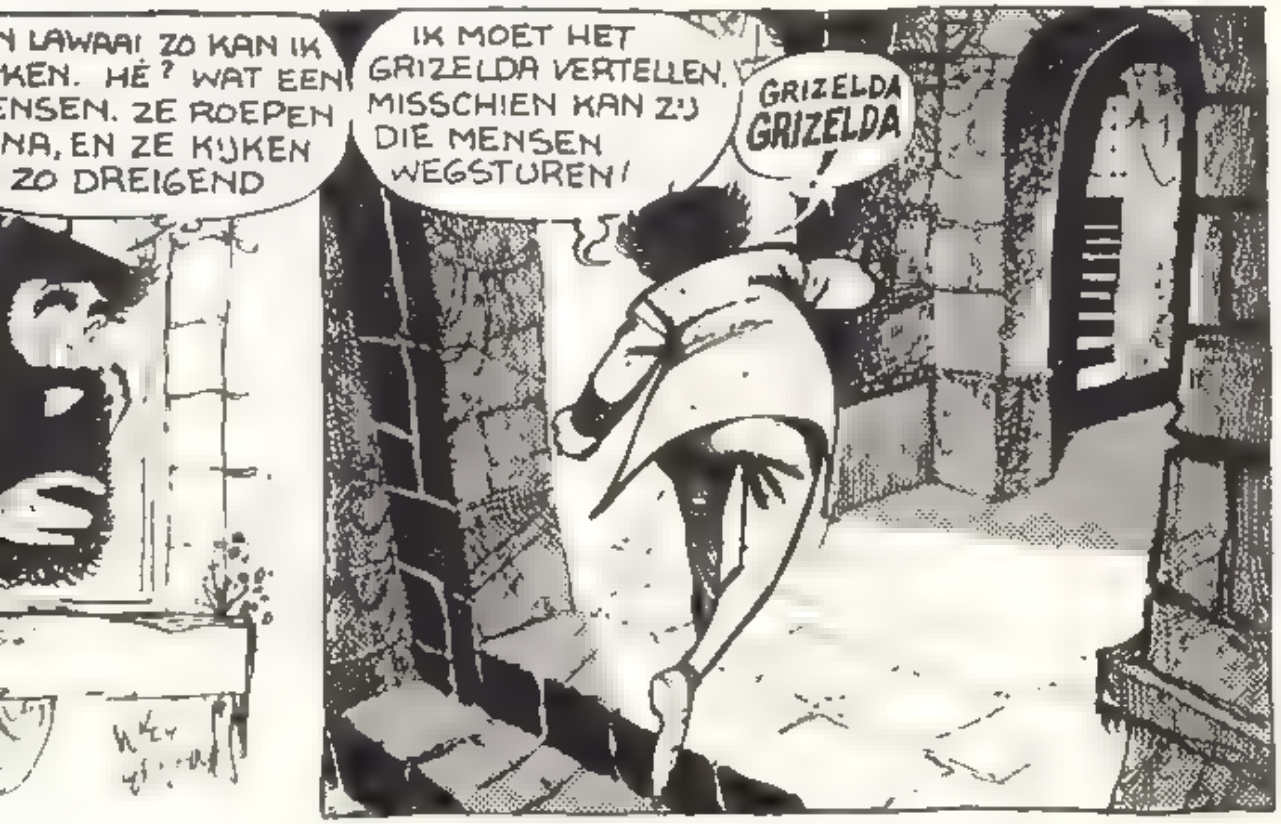
...N LAWAAI ZO KAN IK
...KEN. HÉ? WAT EEN
...ENSEN. ZE ROEPEN
...NA, EN ZE KIJKEN
ZO DREIGEND
IK MOET HET GRIZELDA VERTELLEN. MISSCHIEN KAN ZIJ DIE MENSEN WEGSTUREN!
GRIZELDA GRIZELDA!

WAT SCHREEUW JE, LUCIUS.. IS ER IETS?
GRIZELDA, ER STAAN EEN HELE HOOP MENSEN VOOR DE DEUR. ZE ROEPEN OM HANNA KUN JIJ ZE WEGSTUREN. IK KAN DOOR DAT LAWAAI NIET WERKEN.
63

ROE
GOE
HAN
OM

KIJK, DE DEUR GAAT OPEN
IEMAND KOMT NAAR BUITEN!
WIE IS HET?

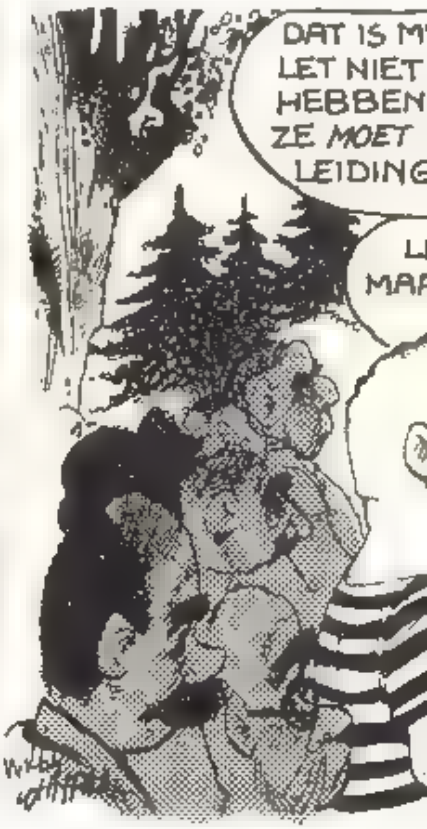
DAT IS M
LET NIET
HEBBEN
ZE MOET
LEIDING
L
MA

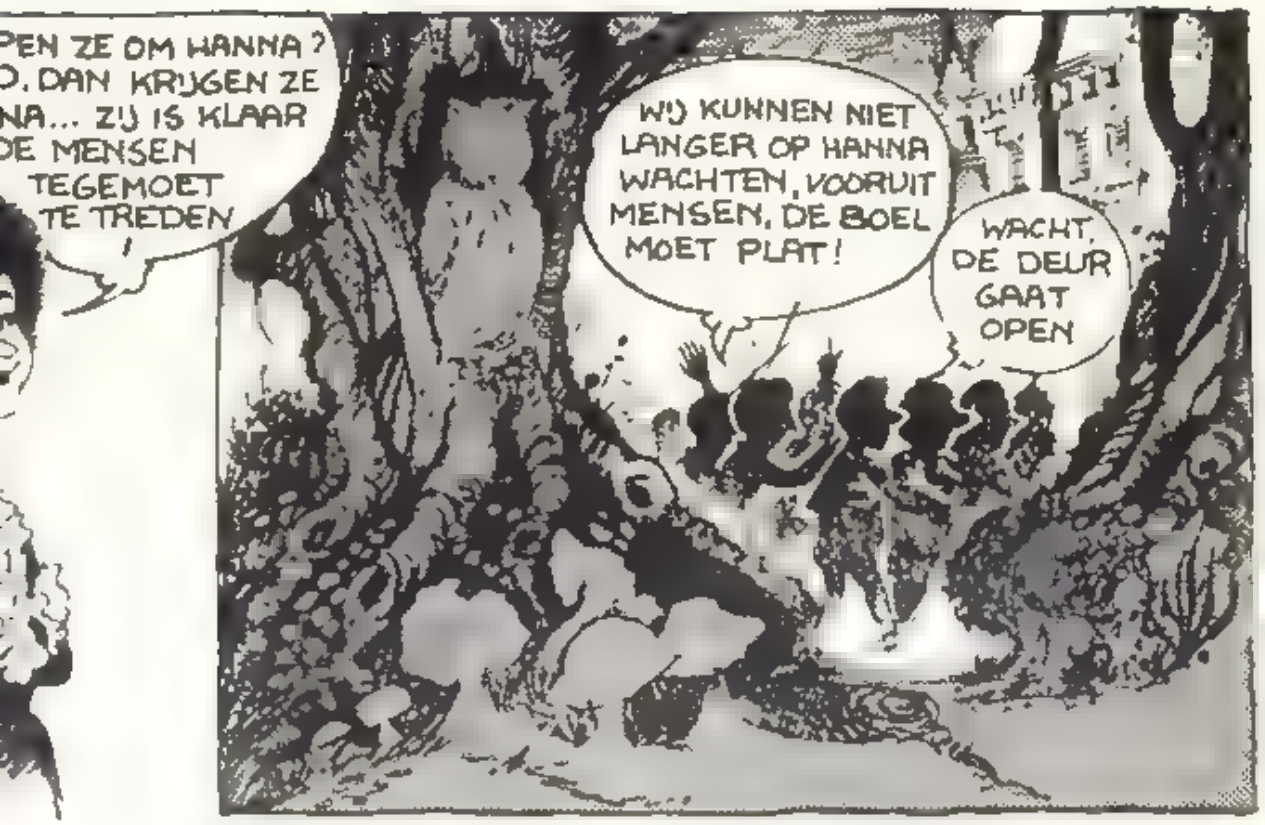
PEN ZE OM HANNA?
O. DAN KRIJGEN ZE
NA... ZIJ IS KLAAR
DE MENSEN
TEGEMOET
TE TREDEN
WIJ KUNNEN NIET LANGER OP HANNA WACHTEN, VOORUIT MENSEN, DE BOEL MOET PLAT!
WACHT, DE DEUR GAAT OPEN

IJN NICHTJE HANNA,
OP WAT ZE ZEGT, ZE
HAAR HIER BEDORVEN
WEER ONDER MIJN
KOMEN!!
AAT DAT
AR AAN ONS
OVER,
DAME
HELLO BOYS, JULLIE ZIJN TOCH GEEN NARE DINGEN VAN PLAN. JULLIE LIJKEN ME DAARVOOR VEEL TE VERSTANDIG!
WIE ZEI DAT ZIJ BEHEKST WAS?
IK WIL HAAR ZIEN!

STA DAAR NIET *NIETS* TE DOEN ZORG DAT ZIJ MIJ OM VERGEVING VRAAGT.. GEEF HAAR DESNOODS EEN PAK SLAAG...
U ZIET ER ZO STEF
U ZULT HET VAST NO
GOEDVINDEN DAT
ZWAK MEISJE
KWAAD
DOEN.
WILLY LOHMANN
65

O, WAT HEERLIJK DAT JULLIE MIJ WILLEN BESCHERMEN.. IK VOEL ME ZO VEILIG BIJ JULLIE...
66

RK UIT...
OOIT
ZE EEN
IK.. EH..
NATUURLIJK
NIET !!
WIE HET LEF HEEFT, DIT MEISJE IETS TE DOEN, KRIJGT MET MIJ TE MAKEN, BEGREPEN!

UMMELS.. ZIEN JULLIE
IET, DAT HET SLUWE
ND JULLIE INPALMT...
ZEG HAAR DAT ZE MIJ GEHOORZAAM MOET ZIJN. ZEG DAT!
TANTE MAAKT ME ZO BANG, MIJNHEER ZO VRESELIJK BANG!!
GRRR..
HUH.. O, IK... EH IK BEDOEL...

67
DIT MEISJE STAAT ONDER ONZE BESCHERMING WAT ZU WIL ZAL GEBEUREN...
JA - JA IK GA AL!
VRAAG HAAR, OF ZE WEG WIL GAAN!

ZOLANG JULLIE BIJ ME ZIJN, ZAL MIJ NIETS KUNNEN OVERKOMEN. DAT HEBBEN JULLIE TOCH BELOOFD?
NATUURLIJK DAAR STAAN WE VOOR IN!
DESNOODS MET ONS LEVEN!
68

DAT MANNEN GEBROED. ZÓ ZIEN ZE EEN MOOIE VROUW, EN ZE ZIJN HUN PLANNEN VERGETEN
IK SNAP ER NIETS VAN, AL DIE MANNEN DIE ZOËVEN NOG ZO DREIGEND DEDEN, STAREN NU DROMERIG NAAR HANNA, DAT IS TOCH HEEL WONDERLIJK
DAT IS HELEMAAL NIET ZO WONDERLIJK, LUCIUS

EN JULLIE H NAAR DE BEGELEIDEN. VAK MEISJE KAN ZO IETS OMEN.
GRIZELDA D GELUK. JE NT ZE ZO WEEK S WAS MAKEN !
GRIZELDA, HEB JIJ HANNA SOMS EEN MIDDEL GEGEVEN, WAARMEE ZIJ MANNEN AAN HAAR WIL KAN ONDERWERPEN ?
JE ZOEKT HET VEEL TE VER!

GRIZELDA, WIL JE ME EINDELIJK VERTELLEN HOE HET HANNA GELUKT DIE MANNEN ZO VOLGZAAM TE KRIJGEN ?
DAN MOET IK BIJ JOUW RATJES BEGINNEN, LUCIUS, WEET JE NOG DAT DIE, NADAT ZE JOUW ELIXER HADDEN GEDRONKEN, APENS GINGEN GEBRUIKEN.
69

HE
RA
GE
BE
MA
TOEN JIJ HANNA'S VERSTAND VERDUBBELD HAD, WILDE ZIJ OOK MEER ZIJN DAN EEN ANDE EN ZIJ DACHT AAN „KENNIS IS MACHT JE HERINNERT JE HAAR LEERGIERIG
IK H VROU LER

ZIJ ZAL OP HAAR WEG STEEDS MANNEN VINDEN, DIE MET PLEZIER VOOR HAAR DOOR HET VUUR GAAN.
70

T VERSTAND, DAT JIJ DIE
TJES HAD GEGEVEN,
BRUIKTEN ZIJ OM, MET
HULP VAN WAPENS,
CHTIGER TE ZIJN DAN
DE REST...

ER

NOG WEL
HEID.

EB HAAR ECHTER EEN
UWELIJKER MANIER
EN GEBRUIKEN...

EN IK ZIE, DAT ZIJ HET GOED BEGREPEN HEEFT ZIJ ZAL HET VER BRENGEN, EN DE PLAATS AAN DE TOP BEREIKEN, DIE ZIJ ZICH WENST

IK VOEL ME ZO GERUST, ALS JULLIE BIJ ME ZIJN!

U KUNT OVER MIJ BESCHIKKEN IK BEN UW SLAAF

IK OOK!

WIJ OOK!

EN DAT ALLEEN DOOR HET TERE SCHEPSELTJE TE SPELEN **DE** MANIER VOOR EEN VROUW OM HAAR ZIN TE KRIJGEN!

IK BLIJF ER BIJ, DAT DE WAPENS DIE MIJN RATJES GEBRUIKEN, DOELTREFFENDER ZIJN

WAT IS ER AAN DE HAND, JONGEN, BEN JE NIET GOED? JE WERKT ZO HARD!
VADER, HANNA HEEFT ME GEZEGD, DAT IK NOG EEN KANSJE BIJ HAAR MAG WAGEN, ALS IK EEN GESLAAGD ZAKENMAN BEN GEWORDEN. . .
VOORUIT PA, WE MOETEN DE OMZET VERGROTEN!
71

U KUNT GERUST
HOOGHEID,
HANNA ZAL ALL
BEREIKEN WAT
ZIJ VERLANGT
WILLY LOHMPAN

GRIZELDA, KOM EENS, ER IS IETS MET MIJN RATJES!
72

IS ER IETS, LIEVE?
WILLY LOHMPAN

T ZIJN.
LES

EEN VREEMDE GESCHIEDENIS, ALLE MENSEN, WAT IS ER MET MIJN RATJES AAN DE HAND?

BEKIJK MIJN RATJES MIJN KOSTBAAR PROEFMATERIAAL!

ARME LUCIUS, IK HAD HET JE EIGENLIJK WEL KUNNEN VOORSPELLEN

MIJN RATJES... ER LEVEN ER NOG MAAR TWEE... ZE HEBBEN ELKAAR GEWOON AFGEMAAKT...
MAAR WAARVOOR ?
KIJK NAAR DA
RATJE, LUCIUS, D
VROUWELIJKE RA
DE OVERIGEN H
ZICH MET HUN W
DOODGEVOCHTE
VOOR HAAR...
TERE, ZWAKK
SCHEPSELTJE...
75

T
OAT
ATJE.
EBBEN
VAPENS
N,
HET
E
IK MOET TOEGEVEN, DAT IK DEZE ONTWIKKELINGEN NIET VOORZIEN HEB... ENFIN, FOUTEN ZIJN ER OM GEMAAKT TE WORDEN!

bijvoegsel stripschrift

nummer 11, 1969